

WUC

febrer 77 | n° 667 | 30 pts

La nostra Universitat L'escriptor i la política

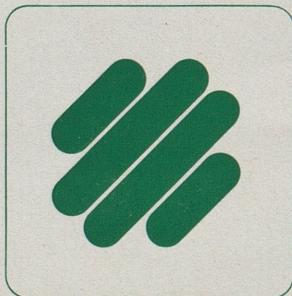
D'una mateixa arrel

Units per la Història.

Avui ens hem reunit en la confiança, l'amistat i el treball.

Per això, la nostra mútua comprensió ha estat immediata, total i definitiva a partir de la nostra presència a les Illes; i és perquè som un mateix poble que viu i treballa amb les mateixes arrels i conviccions.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA
BANC MERCANTIL
DE MANRESA
BANC DE GIRONA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

FEBRER 77

LLUC

Revista mensual, n.º 667
Any LVII

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompарт i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals
Estranger: 350 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 30 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

=Sumari=

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Els condicionaments de la nostra Universitat.**
Sembla que finalment va per bon camí, i un camí decisiu, la **restauració** de la Universitat a les Illes. Però cal plantejar adequadament la seva funció i el seu arrelament en el nostre país, a les Illes. Vet ací el pensament de la nostra revista, en l'editorial que encapçala aquest número, sobre com hauria de ser la **NOSTRA Universitat**.
- 4 Antoni Serra va llegir la ponència que publicam a la jornada de debat de l'Ambit de Literatura del Congrés de Cultura Catalana (28 gener): **L'escriptor i la política**.
- 7 Enric Bagué presenta la figura del Patriarca de la Renaixença, retraient records de la seva infantesa i dibuixant l'empresa polifacètica de **Marià Aguiló, o la fidelitat a la llengua**.
- 11 Del número passat (**Ullada a Mallorca 76**) ens va restar aquest repàs al que ha significat **antany la cultura i la literatura a Mallorca**. Escriu Pere Albert.
- 13 Xavier Garcia-Cassanyes destaca amb tres apartats la importància de la pel·lícula **La Ciutat Cremada**, d'Antoni Ribas, dins el context històric, cultural, lingüístic, polític dels Països Catalans.
1. **Una lliçó que no hauria de repetir-se.**
 2. **Conversa amb Antoni Ribas, director.**
 3. **Valoració del text.**
- 17 **L'ESGLÉSIA NOSTRA. El pols de l'Església mallorquina**, per Manuel Soler. Un comentari sobre l'actualitat eclesial entre nosaltres.
- 19 El propassat 24 de febrer es compliren 40 anys de l'afusellament d'Emili Darder al cementiri de Ciutat. L'horabaixa molts de mallorquins participaren a una missa, en què es va pronunciar l'homilia que publicam dins aquesta secció d'Església: **Un missatge per a la reconciliació entre els fills d'un mateix poble**.
- 20 «**El mallorquinisme polític**», paraules pronunciades per Josep Maria Llompарт a la presentació del célebre llibre d'Anselm Lull (Gregori Mir), en venda normal ja entre nosaltres.
- 22 Miquel Rayó Ferrer col·labora una altra vegada amb un valuós escrit sobre els vers plantejaments de la defensa de la naturalesa a les Illes: **La gestió de la natura**.
- 24 **Un gest de «la Caixa». Generós patrocini de les obres de J. Alcover i S. Galmés per a la joventut escolar.**
Litúrgia en vernacle: un pas de l'Església Valentina.
- 25 **ART. Taller Il·lunàtic i Neon de Suro. A Mallorca, la plàstica pren nous caires.** Conversa i comentaris per Betlem Aguiló.
- 27 **Alguns refranys d'Albarca (Eivissa) i S'Arracó (Mallorca)**, recollits i introduïts per J. B.
- 28 **No deformem la història**, per Aina Moll.

Els condicionaments de la nostra Universitat

editorial

El restabliment de la Universitat a les nostres Illes sembla més imminent que mai. Les pressions exercides aquests darrers anys, des de fronts molt diversos i a nivells diferents, han arribat a obtenir el seu fruit. Els interessos de tots els sectors —fins i tot del Ministeri— conflueixen en un punt mínim d'acord ha d'existir una universitat a les Illes.

Quan aquestes línies veuran la llum, és molt probable que la comissió promotora hagi emès ja el seu informe previ. Si es compleixen les previsions, el curs que ve ja comptarem amb la nostra Universitat.

La primera reacció, naturalment, és d'alegria, d'intensa satisfacció; al mateix temps, però, no podem dissipar els dubtes i les preocupacions que se'ns presenten de cara al futur. És gran la responsabilitat que ens cau damunt, i són molts els condicionaments que pesen sobre aquesta universitat: a la problemàtica universitària general de tot l'Estat, s'hi afegeixen qüestions específiques del nostre districte insular.

És absolutament necessari que reflexionem i estudiem com ha de ser i com ha de funcionar aquesta universitat nostra perquè resulti beneficiosa a la comunitat il·lenca; i en la recerca d'aquestes solucions, difícils i compromeses, no hi haurà la mateixa unanimitat que s'ha produït fins ara en favor de la universitat en abstracte.

Les discussions ja s'han iniciat, i aniran des dels aspectes més amplis de la planificació cultural als més concrets i immediats, com per exemple el nom que ha de tenir la situació universitària. No estariem tranquils si, després de significar la nostra alegria, no exposàssim també amb tota cruesa quines són les nostres preocupacions davant l'esdevenir.

LA FUNCIO D'UNA UNIVERSITAT

¿Quina missió hauria de portar a terme una universitat, com a primera institució cultural d'un poble? ¿Amb quins mitjans hauria de comptar, per poder-la realitzar? ¿En quin marc econòmic i jurídic s'hauria de moure?

Certament, seriem il·lusos si pretenguéssim trobar respostes definitives (n'hi ha?) a aquestes intrincades qüestions. Però encara seria més illusa i absurda una universitat que no les tingués sempre plantejades, cercant

a cada moment una nova resposta, en una adaptació constant a es exigències latents o patents del nostre poble, impulsant alhora la seva transformació progressiva.

Entre la nostra universitat i la societat il·lenca ha d'existir una interacció permanent. Si la universitat no respon a la problemàtica de la nostra comunitat i el seu entorn, no serà la nostra universitat sinó un mecanisme més de l'administració centralista despersonalitzadora. Denunciem ja des d'ara els colonialismes camuflats d'universalisme, defensors d'una pretesa ciència neutra, independent de tota referència a les comunitats històriques. En realitat, aquests «universalistes neutrals» són l'exemple més clar de servitud de la ciència en favor de la política més prepotent.

Necessitam una universitat autònoma de fet, i no tan sols de nom, que respongui als problemes més importants i urgents que ens afecten, en funció de la nostra pròpia perspectiva històrica, i no d'interessos externs. I aquest és l'únic camí per donar al nostre poble un lloc digne en la cultura universal; altra cosa és caure en un provincialisme flagrant, sublimat amb pretensions universalistes.

Concretant un poc més, la universitat haurà de revisar contínuament els seus plans d'investigació i docència, vetlant per la formació permanent de tots els nostres professionals, evolucionant en la seva estructura al mateix temps que canviï les exigències de l'entorn. Una gran elasticitat és sempre necessària i positiva, però esdevé imprescindible en una universitat de dimensions reduïdes com la comunitat que la nodreix, en la qual es veurà ràpidament coberta la demanda social de segons quines professions. ¿Serà prou àgil la burocràcia?

Per altra banda, és obvi que per créixer, funcionar i transformar-se sobre la marxa, a més d'elasticitat, faran falta instal·lacions i personal, i un pressupost generós per atendre tot això amb dignitat. ¿Comptarà la universitat amb un pressupost suficient?

No hi ha dubte que haurem de lluitar tenaçment per aconseguir els objectius proposats:

- un pressupost suficient
- unes instal·lacions adequades (centres d'investigació i docència, laboratoris, biblioteques, etc.)
- un professorat competent, estable, suficient i ben remunerat

—una gestió democràtica, autònoma, adaptada constantment a la nostra realitat cultural evolutiva.

En la mesura que la universitat s'acosti a aquests abjectius, exercirà (de fet, ja és així) un paper transformador i crític damunt de la nostra societat, i reclamarà uns canvis institucionals. És l'altra cara de la interacció que esmentàvem més amunt.

La gestió universitària depèn del marc més ampli de la gestió política global de les nostres illes, del protagonisme i el nivell de consciència cívica del nostre poble. Una universitat autònoma, democràtica i elàstica exigeix unes institucions polítiques igualment democràtiques, autònomes i àgils. Si no les troba, s'ofega en la seva pròpia frustració. No podem arribar als objectius universitaris sense avançar en objectius polítics paral·lels i més generals.

Aquest és el camí apassionant que ens desafia: ser protagonistes de la nostra pròpia història.

ELS PROBLEMES DE LA INSULARITAT

Plantegem, finalment, alguns dels problemes que es deriven de la insularitat del nostre futur districte, fent constar ben clarament que no els exposam en darrer lloc perquè siguin menys urgents o importants. Al contrari, depèn d'ells, en gran part, la solució dels que hem apuntat abans.

El fet insular condiciona específicament dos aspectes: els problemes d'accés a la universitat i la necessitat de fer arribar a tots els sectors de totes les illes les repercussions positives de l'activitat universitària. En realitat, són les dues cares d'un mateix tema: la integració real de la totalitat illenca a la universitat.

En primer lloc, és imprescindible que se solucioni d'alguna manera el desigual esforç econòmic que representen els estudis universitaris segons que es tracti

d'estudiants de Ciutat de Mallorca, de la ruralia mallorquina, o de les altres illes. A les barreres socials que frenen l'accés a la universitat de les classes modestes, s'afegeix encara a les nostres illes aquesta barrera geogràfica. Si no s'estableix un sistema de beques de transport i residència, uns menjadors universitaris, o d'altres solucions millors, parlar de la universitat de les nostres illes serà poc més que un amarg eufemisme.

Per altra banda, encara, la insularitat reclama una universitat absolutament descentralitzada. Les illes menors poden comprendre que una universitat requereix un cert grau de concentració en les seves instal·lacions, però no hi ha res que impedeixi que a cada illa hi hagi una oficina delegada que eviti haver-se de desplaçar per a qualsevol gestió de secretaria; no hi ha res que impedeixi que en els programes d'investigació es potenciï l'estudi dels diversos aspectes de les illes menors; i no hi ha res, fins i tot, que impedeixi que algun centre universitari, almenys en algun nivell dels estudis (primer o tercer cicle, per exemple) s'estableixi a una illa que no sigui Mallorca. Com a mínim, els cursos d'estiu, treballs de camp, cicles de conferències, etc., han de fer-se pensant en aquesta imprescindible compensació a les illes menors i la part forana de Mallorca.

En realitat, es tracta de començar a resoldre les tensions existents a les nostres illes amb la gestió universitària, eliminant privilegis i discriminacions. És clar que la solució, en aquest cas com en tots els que hem citat, no depèn de la universitat únicament, sinó —una vegada més— de l'estructuració política de l'arxipèlag. És per això que trobar una denominació universalment acceptada per a la nostra universitat, abans de resoldre aquestes qüestions de fons, és inviable. Potser Universitat (Lul·liana?) de les Balears és, ara com ara, el nom amb més probabilitats.

Les solucions, però, no depenen d'un nom (què més voldríem!), sinó dels fets. I els fets, de tots nosaltres...

A la fi s'ha publicat el llibre que tothom demanava:

DICCIONARI CASTELLÀ - CATALÀ

per FRANCESC DE B. MOLL

Més de 50.000 paraules castellanques amb les equivalències que tenen a les nostres Illes, a Catalunya i al País Valencià.

És una publicació de l'EDITORIAL MOLL

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5. Ciutat de Mallorca

Publicam la ponència que es presentà a la jornada de debat de l'Àmbit de Literatura del Congrés de Cultura Catalana. Va tenir lloc a l'Orfeó de Sants (Barcelona) dia 28 de gener proppassat. Hi llegiren també diverses ponències els escriptors Jaume Melendres, Montserrat Roig, Maria Aurèlia Capmany, Octavi Saltor, Francesc Mirra i Oriol Pi de Cabanyes. Va presentar l'acte el novel·lista Jaume Fuster.

L'escriptor i la política

Escriptor i societat

Vulguem o no, l'escriptor no és un ésser aïllat del context social on desenvolupa la seva activitat professional. Aquesta afirmació és prou coneguda i admesa, però cal recordar-la, perquè crec que insistir en les coses més elementals i primàries no pot fer mal a ningú. Una societat, però, no és una cosa abstracta, un ésser quimèric i divinal, sinó que sempre té uns trets diferencials que la configuren, en les relacions de producció tenen un paper de primàcia. Dins aquesta societat concreta el procés cultural (entenant la cultura en un sentit ampli, antropològic: dialèctica del comportament de les classes explotades i les explotadores) és un factor decisiu a més curt o a més llarg termini. No debades el control de la cultura ha estat un dels objectius de les classes dominants, control que ha comportat —com a les èpoques del feixisme recalçant— la instrumentalització dels mitjans de producció i la marginació dels sectors populars, els quals es veïen aïllats dins un fenomen pseudocultural —tanmateix, generador de signes culturals—, anomenat «cultura popular».

En definitiva, podríem dir que l'escriptor es veurà condicionat per la societat on s'insereix, de la qual cosa serà més o menys conscient, segons el nivell de politització que hagi assolit, i aquesta es fonamentarà en el suport de la seva realitat nacional.

No podem imaginar l'escriptor químicament pur, sinó formant part del mecanisme de producció creativa que empra la paraula, les imatges, el pensament, etc., que són les seves eines de treball. D'aquí que dins la dialèctica social hagi d'adoptar, fins i tot quan creu estar per damunt del joc polític, unes o altres opcions.

Una llengua oprimida

No es tracta, malgrat tot, de manejar conceptes excessivament generals, sinó de valorar-los tenint en compte la praxi més immediata. I la nostra praxi té per marc les Illes, en tant que aquestes són part integrant dels Països Catalans. L'escriptor català, per tant, haurà de partir intel·lectualment i socialment de la realitat que l'envolta: l'alienació cultural, l'opressió nacional i, en definitiva, el sotmetiment del seu poble als criteris, als modes, que imposa la nació colonitzadora. Es troba, d'entrada, que per desenvolupar l'activitat intel·lectual ha hagut de lluitar històricament contra la repressió, la discriminació que ha sofert i sofreix encara la seva eina essencial de treball: la llengua. Però es troba també que a la comunitat social a la qual pertany li han estat negats tots els seus drets: no li és permès un procés polític propi, ni econòmic, ni social ni cultural. Lentament, l'opressió va fent estralls fins a aconseguir l'objectiu primordial: el genocidi de tot un poble, palesat en la pèrdua dels signes d'identitat col·lectiva.

La consciència nacional

És segur que les posicions i els nivells de politització de l'escriptor a una nació oprimida i explotada, no són homogènies ni immutables, sinó que es relacionen íntimament amb la capacitat de lluita de les classes socials. Però a les Illes, i crec que podríem dir el mateix de la resta de Països Catalans, els escriptors han jugat també un paper d'avantguarda, almenys representen la consciència incisiva d'una cultura que no es resignava a desaparèixer durant els anys de tenebres —les dècades dels quaranta i

cinquanta—. La supervivència de la llengua era l'arma no discutida per tal d'exterioritzar la decisió ferma de resistir. La cultura es polititzava a partir de l'elementalitat. Però, a mesura que el franquisme o, més ben dit, el seu aparell burocràtico-feixista, anava debilitant-se i desmembrant-se, circumstància que moltes vegades comportava l'augment de la repressió (l'època del governador Carlos de Meer a les Illes va ésser una de les més repressives), i a mesura que les exigències democràtiques avançaven al carrer, l'escriptor ha deixat d'acomplir aquella funció bàsica i conscienciadora i ha assumit unes opcions ideològiques i polítiques més complexes, no sé si dir més clarificadores. (Tot això independentment de si la seva obra reflexava d'una manera directa o indirecta el procés de politització. Cal pensar que sí, que sigui a nivell de llenguatge o de conceptes, o bé a través d'un procés de renovació narrativa i de superació dels esquemes més tradicionals, l'escriptor ens haurà fet partícips d'allò que l'envoltava, però això ens duria a una llarga anàlisi, i no és el cas). És clar que aquest procés pot semblar ben estrany des del punt de mira d'una nació normalitzada, els drets bàsics de la qual —els drets nacionals— no han estat posats en discussió ni en perill. Però per a un país colonitzat, que sofreix l'opressió, a qui han silenciada la pròpia història, que pateix el domini militarista (la força de les armes) per aconseguir que perdi les senyes d'identitat, la lluita per la supervivència a través dels aspectes més elementals i primaris —com pot ésser el de la llengua— recobra una importància cabdal. És el cas de les Illes, exposat d'una manera patètica i brutal, si voleu, on, per circumstàncies històriques i polítiques, la classe dominant no ha assumit mai el paper

...l'escriptor es veurà condicionat per la societat on s'insereix...

autonòmic i sí el de servent del colonialisme espanyolista. Això ha possibilitat el baix nivell de consciència nacional, que no és el mateix que afirmar —com han fet determinades forces polítiques estatals— que els pobles illencs no es plantegen la qüestió nacional. La classe dirigent local, col·laboradora amb el poder central en la tasca de colonitzar, no rebutja d'entrada la cultura pròpia, sinó que la minimitza i en darrer terme la presenta com a part integrant, fragmentària i regionalitzada, de la cultura «oficial» de la nació colonitzadora. Podríem aplicar-nos allò que deia Franz Fanon: «l'entronització del règim colonial no implica la mort de la cultura autòctona. Ben al contrari, de l'observació històrica es desprèn que el fi que es persegueix és més una continuïtat agonia que una desaparició total de la cultura preexistent». L'objectiu, de totes maneres, és ben clar: imposar un altre ordre de valor a partir de la manipulació i la deformació de la realitat. És el nostre cas, que encara s'evidencia d'una manera més sensible a la Catalunya Nord i a Occitània dins l'Estat francès.

Per a una literatura nacional i popular

En els moments actuals, quan es planteja la reforma des del règim i pel règim mateix; quan, vista la confusió política existent en aquesta època de franquisme sense Franco, l'oposició titubejant fa equilibris continus i sembla haver pres gust a anar a les rebaixes (i en els Països Catalans, què té aquesta

oposició per rebaixar si no és la qüestió nacional?), els esquemes s'esmicolen i no serveixen. Els moments històrics d'avui no permeten un testimoniatge pur i distant. No crec que sigui excessiu pensar que el que avui puguem perdre, que el que avui ens fugi de les mans, demà ens sigui difícil de recuperar. Em sembla que l'escriptor català no ha de ser un espectador indifereent i avorrit de l'escena política.

I és així, perquè dins aquesta etapa reformista els problemes s'ajornen, si no s'agreugen amb l'aparició de plantejaments confusionaris, d'un bizantinisme aclaparador, entorn de les qüestions bàsiques: les llibertats nacionals i l'alliberament social, de classe, als Països Catalans.

Davant aquests fets l'escriptor català no pot mantenir-se indifereent, si és que no ha renunciat definitivament a la conquesta d'una **literatura nacional i popular**. Ambdues coses van estretament lligades. D'altra banda cal examinar amb objectivitat el lerrouisme de finals dels setanta, en augment d'ençà de les eleccions anunciades a l'Estat espanyol. La renúncia al procés constituent dels Països Catalans, a l'autogovern, a l'autodeterminació, etc., comporta per a la nació catalana el sorgiment d'actituds mutilacionistes. La negativa a Països Catalans, com a opció política de futur, solament pot comportar a més llarg o curt termini la desmembració de la cultura catalana en cultures regionals, més fàcilment assimilables per la cultura «oficial» tan centralista com abans. Les cultures regionals són únicament l'esglaió indispensable per a

la desaparició i, en definitiva, per a l'extermini d'un poble i de la seva nacionalitat.

Davant aquesta realitat política, elaborada des de fa segles, que ha tingut una eficàcia limitada, malgrat tot, ¿quina opció té l'escriptor català?

Com dèiem abans, l'escriptor català té plantejada la conquesta i la consolidació d'una **literatura nacional**. Es tracta d'una lluita irrenunciable. Ja Trotski deia que «a l'arrel·lar en la vida, la literatura es va fer **nacional**». I afegia que d'ençà de Gogol els «nostres escriptors deixaren de ser duplicats dels genis europeus». I no és que pensem en duplicats europeus, precisament, sinó en la temptació afalagadora —una de les subtileuses del colonialisme— de creure'ns catalans per la forma externa de la llengua i participar, a l'hora de manejar els conceptes, en un nou procés d'alineació cultural. Per això, el treball intel·lectual de l'escriptor no pot deslligar-se de la lluita política, ja que, concretada aquesta en les llibertats nacionals i socials (recorrem les paraules de Salvador Seguí: «als treballadors la independència catalana no els feia por») és la seva pròpia lluita.

Perquè aquesta **literatura nacional**, popular, arrelada als Països Catalans sigui un fet, els escriptors hauran de fer seves les reivindicacions populars d'autonomia i d'autogovern, per a encetar un llarg procés d'independència socialista.

Ciutat de Mallorca,
20 de gener de 1977

CAIXA de PENSIONS per a la Vellesa i d'ESTALVIS

**60 Oficines a les illes Balears
al servei de l'Estalvi i del Crèdit**

**Delegació General de Balears:
c/. Colón, 20 - PALMA DE MALLORCA**

**Oficines Centrals:
Via Laietana, 56 a 62 - BARCELONA**

Marià Aguiló (Dibuix de Miquel Fullana)

**En el 80 aniversari
de la seva mort**

Marià Aguiló, o la fidelitat a la llengua

per Enric Bagué

Un treballador de la llengua

Retrobar un llibre massa oblidat en un racó de la modesta biblioteca que hom ha reunit amb els anys, ens proporciona la joia de recuperar un vell amic i de treure un renovat profit d'aquesta vella coneixença. L'amic oblidat al qual em refereixo és el «Romançer popular» de Marià Aguiló aparegut en 1893 dins la «Biblioteca Popular» de la llibreria Verdaguier de la Rambla.

No tinc autoritat per parlar de Marià Aguiló com a poeta i escriptor que oferí amb tant d'entusiasme i generositat l'aportació de Mallorca a la renaixença literària catalana, ni la tinc per a avaluar la seva obra com a bibliògraf i estudiós de la nostra literatura antiga; i encara menys per a presentar-lo com a lingüista que recollí amb tant d'amor i entusiasme en el seu «Diccionari» el lèxic d'una llengua que havia servat íntegra el seu patrimoni a través de més de tres segles de decadència literària. L'autor del **Diccionari Aguiló** podia repetir amb coneixement de causa aquelles paraules que li atribuïa (em sembla recordar-ho) un altre gran coneixedor de la llengua antiga que fou Massó i Torrens: «D'aquesta llengua nostra no se n'ha perdut ni un mot». També em manquen dades i imaginació per a resseguir la feina viatge-

ra per terres catalanes cercant les cançons del poble que alegraven festes i vetllades de vells i joves en els racons més assequibles o més amagats de la nostra geografia.

Però de molt jove m'havia impressionat l'obra d'aquell treballador de la llengua que havia aconsellat i guiat al mateix Verdaguier en els primers passos de la seva vocació literària. La fitxa filològica assolida per Verdaguier en el vers i en la prosa des de les seves obres juvenívoles fou deguda en bona part a la relació literària i d'amistat que mantingué amb aquell mestre mallorquí incorporat al moviment de la Renai—ença i relacionat amb el cercle de Vic i amb el grup de les esbartades de la font del Desmai.

Records d'infantesa

Per moltes anelles que tingui la cadena d'anys que arrossego no vaig conèixer Marià Aguiló. El mestre mallorquí havia mort a Barcelona el 1897 i jo vaig néixer amb el nou segle. Però em pervingueren records molt directes d'aquell poeta, bibliotecari i erudit que m'aproparen a la seva personalitat humana i literària. L'indret on m'arribaren aquests records fou un racó de la mateixa plana de Vic, el poble de Sant Julià de Vilatorça, obert a les gelors del Puigma i redossat a una cadena

muntanyenca que salta de la Guilleria al Montseny i s'obre per la banda de ponent a la plana, amb la serralada de Collsuspina al fons i els cogullons del Pedraforca emergint a la llunyania.

**l'hermosa vall
bressol de ma infantesa
blanc Pirineu,
marges i rius
ermita al cel suspesa,**

Era l'estiu de 1912. El món no podia encara sospitar ni imaginar la dolor i l'agitació de la primera guerra mundial. Marià Aguiló era una figura llunyanca però vivent en el record dels seus familiars i amics que havien gaudit del seu tracte i havien seguit de prop la seva obra literària. El canonge Collel passejava la seva teula monumental per les voltes de la Plaça i a quatre passes hi havia Folgueroles, l'ermita de Sant Jordi, la font del Desmai, el mas de can Tona, i marges, corriols i camins on no era encara esborrada la petjada de Mossèn Cinto. A Sant Julià de Vilatorça, Francesc Matheu, aquell gran senyor iniciador de tantes empreses editorials que posaren a les mans de centenars de lectors les peces més importants de la Renai—ença literària (obres completes de Verdaguier, Lectura popular, etc.) i fundador de la primera revista de to europeu que circulà pel nostre país, (La

Il·lustració Catalana), estiuejava en una torre que s'havia construït seguint les línies d'una masia de la plana, abrigada i silenciosa dins una espessa arbrada, la pau i recés de la qual aviat veurien pertorbades per les urbanitzacions modernes que creixien arreu en aquella vila d'estiueg.

La meua família, pares i germans i la tia Sofia germana del meu pare, passàvem per torn la temporada de vacances en un gran i poc airós casal amb una teulada de dues vessants molt inclinades i una rampa que pujava de la carretera al trespol. L'anomenàvem, i encara és coneguda per l'Arca de Noé. Ocupàvem un dels pisos de l'entressol per 30 duros l'any; el pis més alt amb un balconet enmarcat per l'angle de la teulada hi vivia Mossèn Francisco, com l'anomenàvem, el capellà que gaudia d'un benefici i que deia cada dia missa al mas Solà; al primer pis estiuejaven dues velles fadrines, les germanes Miró, cunyades de l'Aguiló, les senyoretetes Trinitat i Josefa Miró, la Trini i la Pepa pels estadans del casal i pels vilatans i pagesos quan se'n parlava a mitja veu que elles no ho poguessin sentir.

Jo era un vailet de dotze anys i veia un poc astorat aquelles dues germanes que passaven de la setantena i que discutien per qualsevol futesa, el dinar que farien, si feia calor o fresquejava, si el menjar era dolç o salat. Discrepaven d'opinions i gustos i s'escriuaven a voltes, però sense passar els límits d'una domèstica i fraternal convivència, perquè eren senyores fines i ben educades. La senyoreta Trini era prima i primmirada, feia puntes al coixí; la senyoreta Pepa grassona i taciturna, feia mitja i rondinava amb veu fosca i pausada.

La senyoreta Trini em cridava algu-

na vegada, tractant-me de vosté, per desfogar la seva indignació pel llençatge noucentista. «Enric, pugui i veurà quines paraules escriu l'Ors al Glosari, banquet en lloc d'apat. La meua escassíssima experiència literària no em permetia encara de decantar-me per una o altra banda en aquella brega entre floralistes i noucentistes però recordava uns versos de Marià Aguiló que havia llegit en un dels quaderns de Lectura Popular d'en Matheu que recollia algunes de les poesies del literat mallorquí:

**Tinc indòmit l'ideal
ni sóc clàssic ni romàntic,
cant en llengua maternal,
desitjo que sia el càntic
vertader i natural.**

Antics versos que es referien a un plet allunyat del que aleshores hom estava debatent, però que constituïen per a mi una invitació contundent a emprar la meua llengua en els ingenus esplais literaris que alguna que altra vegada em permetia.

Guia i conseller de Verdaguer

Marià Aguiló emprava amb propietat i justesa, insòlits en el seu temps, el català literari, tant el vers com la prosa. Havia estat guia i conseller de Verdaguer des dels anys decisius de la vocació literària de l'estudiant poeta a Can Tona i havia continuat aquest mestratge literari fins que la cursa del gran poeta emprengué l'alta volada que havia de portar-lo al cim de les nostres lletres renaixents.

La correspondència intercanviada entre Marià Aguiló i mossèn Jacint Verdaguer entre els anys 1865 i 1875, publicada per Josep M.^o de Casacu-

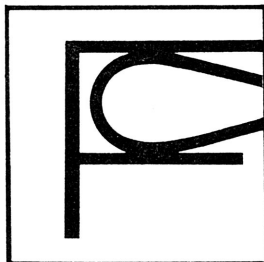
berta, és el testimoni més viu d'aquesta amistat penetrada d'un mestratge que Verdaguer reconeixia i agraià profundament.

Encara en la darrera lletra publicada, que porta la data de 1872 Aguiló tement que la dedicació de Verdaguer al sacerdoti arribés a fer-li abandonar o reduir les activitats literàries, li escrivia tutejant-lo i amb l'interès d'un vell mestre que veu avançar amb passa ràpida la carrera del seu deixeble: «Si sabesses lo que m'agraden les poesies o cançons de Nadal, no em planyeris les que fas. Esper quel descans del teu ministeri te deixarà recordar dels teus deures de poeta català». Tot seguit, després d'invitar-lo a baixar una temporada a Barcelona, li anuncia l'aparició i tramesa si és que no passava a recollir-los, dels primers fascicles de la col·lecció de textos catalans antics, fundada per Aguiló amb el nom de «Biblioteca Catalana». Aquesta nova i important faceta de l'activitat de l'Aguiló donà en el terme d'uns 10 anys un seguit d'obres cabdals de la nostra literatura medieval: «Feyts del Rey En Jaume o Crònica de Jaume I, Gènesis d'Escritura, Tirant lo Blanc, Llibre de Consolació, Felix de les Meravelles, Recull d'Eximplis i Miracles i també el Libre dels Feyts d'Armes de Catalunya atribuït fins fa poc a Bernat Boades».

La «Biblioteca Catalana»

Aquesta darrera obra era editada per primera vegada per la Biblioteca catalana amb el títol següent: «Libre dels Feyts d'armes de Catalunya compost per Mossèn Bernat Boades, rector de la vila de Blanes del bisbat de Gerona e del vescomtat de Cabrera. Ara per primera vegada estampat baix

Fotogravats A. Comas

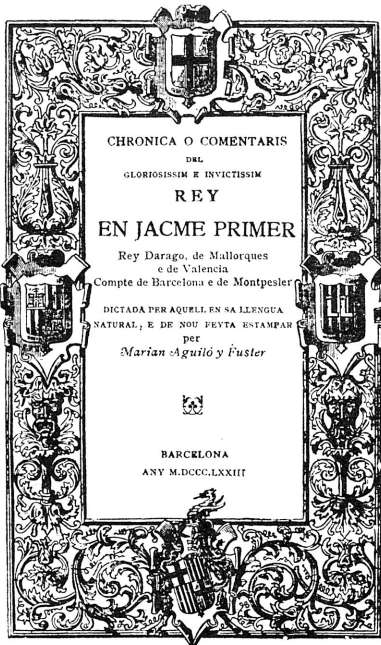
- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Edició de la
Crònica del Rei
En Jaume I,
feta per M. Aguiló
a Barcelona, 1873
(Biblioteca de La Real)

la direcció de Marià Aguiló i Fuster. Barcelona MDCCCLXXIII».

Què havia passat amb el llenguatge d'aquesta obra tal com Aguiló la llegia en els dos manuscrits del segle XVII que la conservaven i la llegiren molts d'anys més tard els encarregats de l'edició dins la Col·lecció «Els nostres Clàssics»? Acostumat a llegir el català medieval, Aguiló com diu Martí de Riquer trobà estrany determinades formes i vocables del text de la crònica i convençut que es tractava de corrupcions degudes al copista, intentà sovint reconstruir aquell text que en 1420 hauria escrit Bernat Boades, amb la qual cosa el «Libre dels Feys d'armes» adquiria una forma més d'acord amb el català del segle XV que aquella que li oferien les còpies de dos segles més tard. Les conseqüències d'aquest intent de restaurar l'autèntic llenguatge dels Feys d'armes constitueixen una llarga història que ha durat des de l'edició d'Aguiló en 1873 fins al descobriment del caràcter apòcrif d'aquesta obra per Miquel Coll i Alentorn en 1942. Es una història coneguda pels estudiosos i pels que hem seguit les recerques literàries dels darrers decennis, la qual ha estat explicada per Coll i Alentorn i recollida pels dos darrers volums dels Feys d'armes de la Col·lecció «Els nostres clàssics».

Libre dels Feys d'Armes

Voldríeu tan sols ací fer un esforç de comprensió per a apropar-nos al problema filològic i historiogràfic que se li plantejà a Marià Aguiló quan emprengué el treball d'editar aquesta

crònica. El copista del segle XVII que la hi trametia donava una explicació clara i plausible de l'origen i la transmissió manuscrita del text. El llibre havia estat escrit per Bernat Boades, orevre rector de Blanes. El manuscrit original havia anat a parar a la biblioteca del cosmògraf Jaume Ferrer de Blanes el qual havia encarregat de fer-ne una còpia al seu criat Rafel Ferrer i Coll per tal de donar-la a la impremta. La impressió per les raons que fossin, no havia estat feta i el manuscrit de Rafel Ferrer dormí durant mes d'una centúria en un racó d'una notaria de Blanes rosegat pels cucs camí de desaparèixer, fins que el trobà un altre blanenc del segle XVII, fra Joan Gaspar Roig i Jalpi el qual féu dues còpies que passaren, retocades a la edició de l'Aguiló de 1873 i, tal com s'oferien, a l'edició dels Nostres Clàssics publicada entre 1931 i 1948.

Tot semblava que lligava d'una manera correcta en aquesta història de la transmissió del text. Per més garantia el P. Fidel Fita erudit jesuïta paleògraf i recercador dels nostres arxius, contemporani d'Aguiló, havia trobat documentats els antecedents familiars i la persona i carrera eclesiàstica de Bernat Boades, clavari de Blanes al 1394, rector de Medinyà fins al 1405 i de Sant Dalmai fins al 1410 que fou nomenat rector de Blanes, i regí aquesta parròquia fins a la seva mort. El seu testament porta la data de 24 de febrer de 1444. Pel que es pot deduir del seu contingut, la biblioteca com els altres béns, tret dels llegats que específicament assenyala, hagué d'ésser venuda a fi d'instituir un benefici a l'altar de Sant Miquel de l'església de Blanes. Totes aquestes dades es troben en les notícies bio-

gràfiques i l'apèndix documental del P. Fita dins l'edició Aguiló.

La figura de l'historiador erudit, col·leccionista de medalles, recercador d'arxius, viatger a Roma, amic de Benet XIII al qual acollí en la seva parròquia de Blanes quan baixava camí de Peníscola, és creació ben dibuixada i pensada per Roig i Jalpi, home d'imaginació fecunda que el proveïa de recursos argumentals per posar-los al servei de la seva polèmica persistent i abrandada contra els que atacaven la veracitat de la tradició històrica i eclesiàstica en els quals la mentalitat de l'època fonamentava els orígens i desenvolupament de la personalitat històrica de Catalunya.

Quan hauria vist esfondrat tot aquest castell de la fantasia que la crítica històrica posterior ha hagut d'enderrocar, Marià Aguiló hauria dit probablement, com ha dit Martí de Riquer, i bé hem perdut un text literari medieval d'una època en què la producció literària catalana fou rica en tantes manifestacions, per guanyar una obra del s. XVII, una història general de Catalunya que és un exemple de prosa històrica àgil i ben reeixida en una època tan pobra de la nostra creació literària. Però estem segurs que Marià Aguiló, retocador d'un text amb la intenció de restituir-li o apropar-lo a la seva forma original, no hauria aplaudit la gosadia del frare gironí per molt justificades que fossin les raons polèmiques i les circumstàncies històriques que la impulsaren. Havia començat en la seva juvenesa les recerques lingüístiques i folklòriques pels països catalans, i havia ingressat en el cos d'arxivers tot just creat i coneixia i estimava el tresor historiogràfic i literari que amagaven aquells vells papers i pergamins. Quan encara no havia complert la trentena, en 1853 es trobava al trasllat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó al seu nou estatge al palau del virrei i presenciava l'assintència a aquest acte memorable del vell i xacrós Pròsper de Bofarull recolzat a l'espantall del seu fill Manuel de Bofarull aleshores director de l'Arxiu. L'acte produí una profunda impressió en l'esperit del jove arxiver i inspirà al poeta una poesia dedicada al trasllat de l'Arxiu de la qual reproduïm aquests versos:

**Hora és ja que cada poble
replec, i als arxius coman
lo que ha tengut de més noble
lo que ha tengut de més gran.
De cada glòria retona
l'eco encara en est palau;
lo corn de la guerra hi sona,
i la gralla en jorns de pau.
Los mantells comtals estesos
empalien aquests murs;
los escuts penjats i arnesos
relluen encara purs.
Les corones rovellades
rodolaren pel trespol;
mes de les gestes nostrades
encara aquí escalfa el sol...**

Un enamorat de la llengua

Passen els anys i Marià Aguiló, ara director de la Biblioteca Provincial i Universitaria, s'apropava ja a la cinquantena. Fou en aquest punt de la seva carrera tan activa i infatigable de folklorista i bibliògraf, que li caigué al damunt la feixuga tasca de traslladar la Biblioteca que dirigia des del Monestir de Sant Joan de Jerusalem a les armariades noves fetes al nou edifici de la Universitat per tal de donar-li, com diu ell mateix «condigne estatge». Amb una prosa confidencial i directa el bibliotecari Aguiló explica en una de les notes finals del «Cançoner popular», les preocupacions que li ocasionà aquesta feina i l'atenció preferent que hi dedicà. «L'anguniósa responsabilitat de bibliotecari ofegava el compromís sobrevingut al folklorista (es refereix a l'edició del «Cançoner») pertorbant el repòs que demanava la tria i ordenació de les cançons».

Bibliògraf, folklorista i poeta, Aguiló era un enamorat de la llengua i un fidel continuador de l'heretatge que rebé de Piferrer, Aribau, Rubió i Ors, Quadrado i Milà i Fontanals i del seu propi oncle Tomàs Aguiló autor de la primera col·lecció coneguda de Faules mallorquines (1846) i recercador del folklore de Mallorca. Entre la vacil·lació dels savis, fluctuen encara entre

l'ús literari del castellà i del català, Marià Aguiló prengué de ben jove una actitud decidida:

**Una Musa casolana
festegi lluny del Parnàs
que, avinent, humil i plana,
canta amb lira catalana
de què els savis no en fan cas.
Perdona, llengua volguda,
l'ardidesa amb què t'escric,
Ja que el geni no m'ajuda
per fer-te arreu coneguda,
l'amor propi et sacrific».**

L'any següent de la mort de Marià Aguiló (1878) el seu fill Angel publicava el primer volum de les seves poesies completes: el recull que porta per títol «Llibre de la mort» i per tema central, a part d'algunes peces reeixides, inspirades en el cançoner popular, la memòria de persones estimades en l'aniversari de llur traspàs: Pau Piferrer i principalment la mare del poeta. Aquest tema que tracta reiteradament en diverses composicions, pren especial relleu en el pròleg de la secció del llibre titulada «Aniversari», adreçat al seu fill Angel. Al record de la seva mare que perdé en plena joventut, Aguiló associa insistentment la llengua materna com un llegat estimat que ella li va deixar quan l'ensenyava a pregar, li cantava cançons i li contava rondalles: «No es retrany —escriu en aquest pasatge— que ferit en el més viu del sen-

timent per una desgracia que enfosquia i capgirava ma existencia, la mort de ma benvolguda i jove mare, hagi usat del privilegi que es prenen els poetes eròtics, cantant en tots els tons sa passió amorosa, sens témer la monotonia de llurs cançons. Per massa personals, per massa casolanes, conec que no són pròpies de la publicitat perillosa de l'estampa, i prou es veu per sa franquesa que per ella no les vaig escriure. Mes son encara un tribut a la llengua, única mare durable, puig que les generacions li valen com dies, i el amorós escalf dels seus fills es rejoyeneix i enjoia».

Un aniversari amb ressonàncies profètiques

Aquest any 1977 que s'escau el vuitantè aniversari de la mort de Marià Aguiló i la reunió del congrés de cultura catalana, les paraules del bibliògraf i poeta mallorquí tenen ressonàncies profètiques. Menystinguda i perseguida durant 40 anys, la llengua, «única mare durable puig que les generacions li valen com dies, es rejoyeneix i enjoia en l'amorós escalf dels seus fills».

ENRIC BAGUÉ

FAJAS **Reina** CORSETERIA
J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria
J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 2116 53

Ciutat

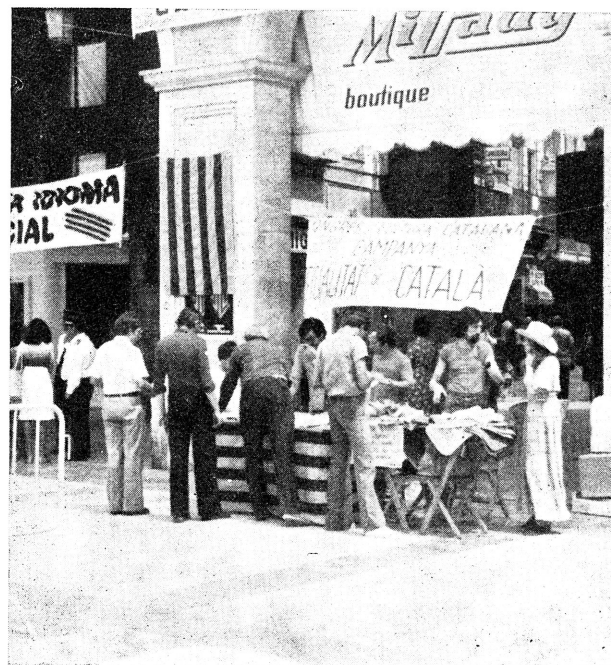
1976: Cultura i Literatura

per Pere Albert

El 1976 ha estat un any llarg. Recordat des del desembre, el gener sembla una època llunyaníssima, gairebé remota, arxivada ja dins la història. Ha estat un any dens, fluctuant, canviant, fitat d'esperances i de decepcions, de sorpreses, de pors, d'optimismes. Un any abundós, un any de gentades i carrers —la força pública ovacionada, la força pública insultada—, de pau i de discòrdia, de manifestacions autoritzades com processons del Corpus i de manifestacions desautoritzades com batalles campals. Sempre a l'aguait una sorpresa. De cop han descobert la democràcia, de cop han descobert l'autonomia, de cop han descobert la llibertat. I tot de banderes enlaire —aquesta no que és la de la Tabacalera—. Diuen que la «Nit de la cançó per al poble», l'estiu passat, a Selva, fou l'apoteosi de les banderes. I -col.loquis per aquí, i taules rodones per allà, i conferències per allà deçà. I assemblees, assemblees, assemblees... (L'Assemblea Democràtica de Mallorca neix, l'Assemblea Democràtica de Mallorca està per morir, l'Assemblea Democràtica de Mallorca reviscola... i la de Menorca, i la d'Eivissa, i la de Formentera... —«He d'escriure al Consell de les Assemblees Democràtiques de les Illes. ¿On resideix?» —«¿...?»». Cada mesada del 1976 val per tots els lents, rutinaris, foscos i monòtons quaranta anys precedents.

I això, ens agradi o no, és la cultura del poble; la cultura d'un poble que cerca, adelerat, esburbat, a les palpenes, però amb una força fresca, primària, incontenible, la pròpia identitat. El tap se n'ha anat en orris i l'escuma —molts anys, molts anys!— vessa pertot. Les festes populars del 1976 han tornat a esser festes. A la veu d'En Bien Majoral, a la de l'amo En Biel Caragol, en el so de la ximbomba que els marca el ritme de les cançons, hi ha com unes notes esqueixades, eco potser dels crits del pagesos del segle XV o dels renecs dels agermanats ciutadans:

... però sempre cantaré
sa llibertat d'es meu poble.

La festa grossa:
presentació del CCC a la Plaça Major de Ciutat

I així i tot. A la plaça de Campanet, endomassaven la façana de l'església amb una banderassa catalana —lluitem per la nostra llengua—, i, pels balcons, pancartes de «català a l'escola». I tothom feliç. (L'endemà els nostàlgics de sempre protestaven per escrit i amb indignació; però tant és). I, a Ciutat, les festes de Sa Calatrava, i les del Puig de Sant Pere, i les de Son Espanyolet (amb un espectacle, **Xirimandangués**, presentat pel grup «El Vaixell», que donava la mesura d'allò que podrà esser el nostre verdader teatre popular). I Raimon, i Lluís Llach (altre cop banderes, moltes banderes), i Quico Pi de la Serra... Fins i tot la revetla de Sant Sebastià (això ja dins l'altre any —aquest—, és clar) va anar grossa de tot, davant la perplexitat d'un Ajuntament organitzador que ja tenia por d'haver fet una mica llarg. ¿Recordau aquelles festes del franquisme, ensopides, tocades d'una compostura tota colonial, amb «Coros y Danzas de la Sección Femenina»? Doncs, ara, a l'enrevés. És com si comparàveu un Mengs amb un Goya.

Del nostre punt de vista, la festa grossa fou, tanmateix, la presentació popular del Congrés de Cultura Catalana a la Plaça Major de Ciutat, un diumenge de la primavera d'estiu. De les nou del matí a les nou del vespre, i sense aturall, hi hagué de tot: teresetes, jocs d'infants, superrealisme i hiperrealisme a compte dels especialistes en arts plàstiques, teatre valencià de pinyol vermell —«¿I tu com és que ets tan xicoteta?» —«No fotes!—, cançons i balls, ximbombes, sardanes, bandes de música —«Montuïri amb el Congrés»—, xivarri i gatzara, acte acadèmic a l'aire lliure —banderes, més banderes, moltes banderes—, cantada massiva, respectuosa, amb llàgrimes a molts ulls, de la **La Balanguera (Els Segadors)** no, que no ho volen; però al capdavant, en petit grup, **Els Segadors**).

Dins un ordre més formal, caldria assenyalar els cicles de conferències de l'Obra Cultural Balear. Per primera vegada després de quaranta anys es parlava públi-

cament de política; si més no, d'una **altra** política. La gent, encara amb un petit estupor, amb una espurna d'intranquil·litat —són mals de llevar, els ròssecs!—, escoltava la paraula de Joan Reventós, de Josep Lluís Blasco, d'Ernest Lluch... Quan havia de parlar Josep Andreu Abelló, els de dalt trobaren que allò ja era confondre la llibertat amb el llibertinatge i digueren prou. Però a la tardor s'inaugurava un altre cicle sobre allò que ara ens apassiona a tots: l'autonomia. Rafael Ribó, Jordi Gil, Alfons Cucó, una altra vegada Ernest Lluch, Isidre Molas, Gregori Mir... El públic, ja més tranquil, més serè, més «normal».

La cultura del 1976 ha estat doncs, sobretot, cultura política. Era natural, després d'aquell dejuni... Però també hi ha hagut una —a vegades rutinària i ensopida— cultura acadèmica. El 1976 era any de commemoracions —Jaime I, el Col·legi de Llengües Orientals de Miramar, Joan Alcover, Salvador Galmés—, i per això se celebraren modestos rebomboris oficials, lullisme clerical-cosmopolita a Ca Madò Pilla, commemoració alcoveriana a la manera tradicional, amb missa, coral polifònica, corona de llorer i discurs d'Octavi Saltor, i petita, humil, simpàtica, ben rural commemoració galmesiana a Sant Llorenç d'és Cardassar.

I també els llibres. Variats, relativament abundosos i per tots els gustos. En el sector de la narrativa, realisme màgic (**El vaixell d'iràs i no tornaràs** de Maria Antònia Oliver, **Un regne per a mi i El camp de les tulipes** del ciutadellenc Pau Faner) i realisme d'altra mena (**Les denúncies** d'Antoni Mus, posem per cas, o **Tertúlia a Ciutat** de Jaume Vidal Alcover), a part de dos llibres de l'infatigable Gabriel Janer Manila: **Petita memòria d'un mestre del meu temps** i una bella «nouvelle» per als qui són a punt d'estrenar adolescència: **El Rei Gaspar**.

La poesia revifa, es redreça, torna a fer una mica de romana. Sota el signe, sobretot, del formalisme, del rigor, de l'exploració de noves tècniques expressives que arriben fins al poema visual o al llenguatge arbitrari. A remarcar: el formalisme tradicional, apaivagat, de Rafel Sòcias i Company a **Camina caminaràs...**, el formalisme experimental, inquiet, de Joan Perelló a **Baf de llavis**, i el «boom» de Damià Huguet, que en un moment donat va esclatar literalment, com un qui diu, en llibres de poemes: **Ofici de sords, Carn de vas i Esquena de ganivet**.

A remarcar també, en el domini dels llibres, tres volums d'assaig prou seriosos i importants: **L'aventura de «Nova Palma»** de Jaume Pomar, **Art i capitalisme** de Josep Melià i **Menorca, segle XX** de Josep Maria Quintana. Aquest territori dels llibres ha tingut, encara, un epíleg estimulants i exemplar. Per tal de cloure l'any commemoratiu, la Caixa de Pensions per a la Velleja i d'Estalvis ha sufragat les edicions d'una antologia de poesia i assaig de Joan Alcover i d'una selecció de contes de Salvador Galmés. De cadascuna se n'ha fet una tirada de vint-i-cinc mil exemplars que la Caixa i l'Obra Cultural Balear fan compte distribuir gratuïtament entre els escolars de les Illes. Bona pensada!

Hi ha més llibres, és clar, i més coses. Bones i dolentes, positives i negatives. Però és tard i el cronista frissa. Confia que el lector voldrà excusar-lo. Al capdavant, no s'havia proposat de fer un balanç rigorós i seriós de l'any passat, sinó més aviat d'ofrir-ne una visió ràpida, com de «collage» (del tot subjectiva, naturalment). Una visió lleugera, fàcil, una mica frívola. I sobretot —«et pour cause!»— optimista.

PERE ALBERT

VERJO

s'oli gustós d'abans
encara es fa avui

ACEITE VIRGEN DE OLIVA
PRIMERA Y MONOPRODUCCION
VERJO

OLI
CAIMARI

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00
I N C A

LA CIUTAT CREMADA

Una lliçó del que no hauria de repetir-se

per Xavier Garcia - Cassanyes

El film **La Ciutat Cremada** ha irromput dins els Països Catalans polaritzant l'atenció del públic envers una situació d'anormalitat política i cultural. La producció d'Antoni Ribas ha sorgit en el moment precís i únic dins la història de l'Estat Espanyol, car ha vingut a fer-nos una apologia del que ens pot passar, ara i en el futur, de no aparèixer una intenció valenta que plantegi l'estabilitat de l'Estat Espanyol dintre el marc del reconeixement de ple dret de la nacionalitat catalana.

La Ciutat Cremada, és un film històric que reflexa la societat del Principat des del fracàs de la guerra de Cuba a la Setmana Tràgica.

Fent una mica de recordatori d'aquells anys, cal situar-se en les motivacions de totes aquelles circumstàncies que donaran lloc a la Setmana Tràgica. En primer lloc cal adornar-se d'una burgesia catalana que havia experimentat un espectacular creixement industrial que en la més important de les seves indústries, els tèxtils, es basava en el mercat exportador de Cuba. L'arribada de la crisi dels noranta, la pèrdua del mercat de les Antilles suposa una seriosa preocupació per la comercialització dels productes bàsics de la indústria catalana. Això provoca la necessitat de proveir-se d'un mercat segur dins les fronteres de l'Estat i generà la necessitat de no perdre l'enclau del Marroc, i per tant esclatà la guerra del Marroc.

El proletariat d'aquest anys, decepcionat per l'experiència republicana, no pot fiar-se d'una burgesia que paulatinament deixa d'esser progressista per anar a jugar en funció d'uns interessos que res tenen a veure amb les exigències del món obrer. D'altra banda la manca de maduresa política aboca el moviment obrer cap a una política d'unions i d'escissions sense criteris de pràctica política, no sabent canalitzar les seves reivindicacions cap a pressions susceptibles de promoure una situació de canvi.

La burgesia industrial sense una idea econòmico-política, tampoc clara, és motiu de la dispersió dels intents de la classe «industrial» per a la consecució d'un status econòmic i polític que li permetés de fer un desenrotllament industrial a nivell internacional.

Així la desunió entre la classe obrera i classe patronal no permet la con-

La burgesia industrial sense una idea econòmico-política clara...

secució d'un pacte consistent que pogués facilitar la superació de la crisi de final de segle sotmetent el Principat a una mena de «situació de franc-tirador» que donen l'èxit l'Estat Centralista a la Setmana Tràgica. Solidaritat Catalana no és més que la conseqüència de la necessitat d'oferir un bloc polític burgès d'enfrontament a l'Estat Central, mentre Solidaritat Obrera és la resposta de les classes treballadores a aquest intent de Solidaritat Catalana de desvirtuar el fons de la problemàtica social. (1)

El film descriu aquest fet amb prou dades i rigor històric, inèdit en un cinema històric «espanyol» que vol esser un mitjà de propaganda d'una superestructura estatal, mai acceptada per la nacionalitat catalana. El film redescobreix uns fets que ens han volgut ocultar fent d'aquells anys una interpretació desfigurada en contra dels propis interessos de classe obrera i de la nació catalana, però el més important és la urgència del film, l'actualitat de la història que el sustenta i la significació d'una figuració políti-

ca que quasi bé podríem dir que ha marcat el primer quart de segle de Catalunya, és a dir, Alejandro Lerroxx.

Mai com ara cal que ens adonem del país on habitem i que siguem conscients de la correlació de forces que el determinen. **La Ciutat Cremada** ve a exposar-nos la situació d'un període històric molt semblant al que vivim. Com en aquells moments estam en una crisi econòmica que afecta a tot l'Estat; la classe obrera és qui essencialment pateix les conseqüències inflacionistes, a escala empresarial és la petita i mitjana empresa qui es veu més afectada per la crisi, i Manuel Fraga amb la seva «Santa Alianza» pretén, com un nou Lerroxx, descobrir l'essència de «lo español».

De totes maneres ni una ni altra tenia una possibilitat clara de direcció d'un moviment que s'oferia com a revolucionari i que no deixava d'esser una manifestació inconformista en la qual la burgesia va deixar de jugar un paper que podria haver estat fonamental pel triomf d'un establiment de tipus democràtic.

CONVERSA AMB:

ANTONI RIBAS, director

QUI ÉS A. RIBAS?

—Quines foren les teves primeres passes dins la cinematografia?

—Vaig començar dret perquè hi havia certes afinitats entre el meu gust i la jurisprudència. Després vaig estudiar econòmiques per ampliar una sèrie de coneixements adquirint, diguem-ne, una cultura universitària. En el contacte amb la gent sempre he cregut que la Universitat està més fora que a dins de les aules. Però fou en el quart any de carrera, 59/60, en què va néixer en mi l'afició al cinema que ha anat decantant-se cap a la professionalitat.

—Quin tipus d'experiència cinematogràfica tens?

—He accedit a la direcció a través dels diferents nivells professionals. He passat de «script» a ajudant de realització, a ajudant de direcció, i direcció. Vaig plantejar-me l'ingrés a «La escuela oficial de cinematografía» però la vaig desestimar perquè per aprovar els cursos havia forçosament d'anar a classe i això m'obligava a residir a Madrid, a més de no ser lliure per investigar cinematogràficament fora dels treballs encarregats per l'escola. A nivell personal he fet molts de curts en els quals he anat investigant formes de muntatge, d'expressió..., encara que això només pot considerar-se vàlid a nivell d'aprenentatge individual.

—De quin estrat social procedeixes?

—Per part de pare burgesia mitjana-alta i per part de mare alta burgesia. Malgrat tot a la Universitat els meus amics foren de diferent estratificació i ara gairebé la majoria dels meus amics són de capes més baixes.

—La teva consciència catalana, et ve d'herència familiar o és adquirida?

—El meu pare havia estat d'Acció Catalana. Després de la guerra, com saps, tot estava prohibit i la meua educació a través dels jesuïtes, que llavors era a-catalana per no dir anti-catalana, retardaren la meua presa de posició davant el catalanisme. Fou a la Universitat 59/60 (la generació del paraninf) i posteriorment als anys 64/65 en què vaig superar el vell tòpic que la qüestió social és incompatible amb les reivindicacions nacionals. Jo assumeixo la idea de Països catalans en una mena de confederació en la qual no hi hagi cap tipus de supremacia per a ningú.

—La realització de *La Ciutat Cremada* ha modificat d'alguna manera els teus plantejaments polítics?

—Essencialment sóc el mateix d'abans emperò els estudis realitzats per fer la pel·lícula han ampliat i aprofundit els coneixements que tenia de la primera meitat del segle al Principat. Aquests m'han modificat quant ara sóc més precís i rigorós i menys dogmàtic a l'hora de relacionar causa i efecte.

—Quines influències cinematogràfiques has rebut?

—Procur sempre fugir-ne de tota influència quant a manera de fer o estils, influències quant a posicions o teoria de la realització del fim. He de dir que m'agrada molt en Kubrick, doncs realment el sorprenent d'ell és la gran variació de les seves tres pel·lícules —*Odisea 2001*, *La Taronja mecànica* i *Barry Lyndon*—. Directors que m'agraden molt Bergman i Fellini i després, segona línia Visconti, Bertolucci...

NO HI HA PRODUCTORS CATALANS

—Com està el cinema al Principat?

—No està. És a dir no existeix a nivell de cine comercial, sí existeixen alguns intents de fer un cine diguem-ne pel poble, on es filmen les últimes vagues i manifestacions de Barcelona del Febrer de 76 però aquests no deixen d'ésser films aïllats. Quant al cinema comercial el problema principal és la falta de diners doncs no hi ha un empresariat de cinema català.

—Des del punt de vista tècnic hi han professionals de cine catalans?

—Això és una cosa difícil de contestar. Ara dels centenars de gent que fan cine, fent una tria molt escrupulosa entre els aficionats que no passen de fer una pel·lícula per ensenyar-la als amics i els que tenen un interès més professional, podria dir que trobariem almenys quinze directors amb experiència i possibilitats tècniques per fer un cine de cert nivell professional.

—Per què no hi han empresaris de cine catalans?

—Si no hi han empresaris de cine catalans és perquè el marc polític que ha viscut Catalunya no ofería possibilitats de realització cinematogràfica. Els problemes catalans eren, i diria són encara, tabú per a un Estat centralista i uniformador i fer un cine a l'estil del que s'ha fet a Madrid no ofería interès pel capital català, en això cal dir que la problemàtica és més profunda. Es tracta de la concepció mateixa del capital i de la inversió ja que mentre un capitalista del centre és més llançat a l'hora de fer inversions en el sentit que és capaç de començar a fer una pel·lícula amb 500.000 pessetes i després anar pagant en lletres a l'espera d'un hipotètic crèdit que li arriba o no, l'empresari català no s'arrisca si no té seguretats de finançament per una banda i de comercialització per l'altra. El diner gaudeix a Catalunya d'una categoria, diríem, sagrada.

D'altra banda al català, li és molt llunyana aquesta política que s'ha duit en el cinema, durant aquests anys aquest estira i afluixa entre la censura i el productor, aquest polític en el qual l'autorització d'un pla significava l'èxit o el fracàs d'un film... Realment l'empresariat català mai ha vist massa clar això del cinema.

És un retrat de la burgesia catalana

—L'absència d'empresariat cinematogràfic, és potser una falta de visió de la burgesia catalana?

—Potser sí, però jo diria més, que desconfiança vers aquest mitjà, en aquest sentit. La Ciutat Cremada, pot aconseguir una funció important al demostrar que el cine català pot tenir un futur, i això tal vegada animi a la inversió en el món cinematogràfic. Un film que la majoria de la gent no li donava més importància que l'anecdòtica s'ha convertit en alguna cosa més que un film i es calcula que a Barcelona l'han vist més de 300 mil espectadors.

LA PELLÍCULA «LA CIUTAT CREMADA»

—Com va néixer la idea del film?

—Era una idea que feia molts d'anys que duia dins, perquè veia una imperiosa necessitat de recuperar un passat històric, que en gran mida ens és proper. Després del fracàs econòmic de la meua darrera pel·lícula La otra imagen, que malgrat ésser seleccionada pel Festival de Cannes, no assolí més de dues setmanes a Madrid i una a Barcelona, vaig tenir una forta depressió i em vaig plantejar de seguir en la professió o retirar-me, llavors fou quan vaig decidir jugar-m'ho tot a una sola carta i vaig emprendre La Ciutat Cremada.

—Quina significació té la presència de tants de personatges coneguts de la vida pública catalana?

—En alguna forma concebia la Ciutat Cremada com una manifestació pública de tot allò que ens calia que fos escrit i publicat arreu. Era l'intent de totes les forces que lluiten per la democràcia, (quan es filmà la pel·lícula, la majoria eren a la clandestinitat,) per desemascarar una situació injusta, era un acte pel qual l'oposició a Catalunya, assumia el film. Això realment ha estat la garantia de la seva difusió, doncs és molt probable que si aquest film no hagués estat assumit per les forces polítiques que hi participaren no hagués passat la censura.

—Com es financà La Ciutat Cremada?

—Ningú hagués donat ni cinc cèntims per una pel·lícula com aquesta quan es creia que no podia ésser rendible un film en català, d'aquí que el seu finançament fou realitzat a través d'aportacions de 200 i 300 mil pesetes, entre un total de 102 inversors. Malgrat tot els problemes que se'ns plantejaren (falta de diners a vegades, permisos, etc.) puc dir amb orgull que no s'ha escatimat cap diner essent la pel·lícula una superproducció feta a consciència.

—Creus que La Ciutat Cremada possibilitarà la proliferació de films de tipus històric?

—No ho sé. El que sí puc dir és que ha destruït el vell recel de la negativa al cine català, almenys a cert nivell, i crec que podrà ésser un punt de partida per moltíssimes reflexions sobre el futur. Crec que La Ciutat Cremada ha d'ésser examinat des de la perspectiva de Catalunya com a nació.

—Et sents responsabilitzat a continuar dins aquesta línia de cinema històric?

—Em sent responsabilitzat a fer cine. El fet que sigui un film històric el que en certa mida m'ha fet conegut no implica una especialització. Pens fer un proper film sobre els anys 17 al 23, perquè m'interessa molt aquest període, però no perquè em cregui amb el deure de fer cine històric. Crec que la funció d'un director és el de treballar en el cine, intentant cada vegada de sorprendre a l'espectador amb noves qüestions, crec d'altra banda que les segones parts sempre són dolentes, i La Ciutat Cremada, no requereix continuació almenys amb una continuïtat de tècnica.

L'ASPECTE TÈCNIC

—La pel·lícula abraça un període força ampli en esdeveniments de la història del Principat, i al meu parer crec que resulta massa superficial.

—En això tens tota la raó. En un principi la pel·lícula havia d'arribar fins a l'any 23, però ens va semblar que resultaria massa esquemàtica. Així i tot també en resulta, però crec que era important que referís la història d'aquests anys tal i com es conta. El fet que sortís el doctor Robert, en Prat de la Riba, en Cambó, tot i que no foren protagonistes de primera mà, fa de la pel·lícula un document gràfic d'un temps que en tanta magnitud determinarà la dècada dels anys deu.

—No creus que hi ha una manca de ritme?

—També tents raó, emperò crec que en el film globalment considerat no es nota aquesta falta, degut a la rapidesa d'esdeveniments que no donen lloc a l'avorritment de l'espectador. Crec, doncs, que sí té ritme, encara que aquest sigui diguem-ne fortuït.

—El gags còmics aconsegueixen alguna funció estudiada expressament?

—No expressament. La pel·lícula paral·lelament al seu rigor històric està dotada d'una elevada dosi d'intuïtivitat. En aquest sentit els elements còmics o d'una certa comicitat són més el fruit d'unes pinzellades que ratllen dins l'anècdota, que el desig de provocar un efecte concret. A nivell general crec que el cinema en gran mesura té una forta càrrega intuïtiva.

—Ha tingut el film problemes tècnics importants?

—No. A part del finançament, puix haguérem de suspendre el rodatge per manca de diners, i a part de dificultats per aconseguir el material, càmares, focus,... No hem tingut més dificultats que un altre film d'aquest tipus de superproducció.

—Qui surt retratat en el film?

—M'agrada que em facis aquesta pregunta perquè el públic sempre té tendència sectoritzar les coses. La pel·lícula és un retrat de la burgesia catalana, i per això la participació del món obrer no és més que anecdòtic, en funció del retrat que faig d'aquesta burgesia. Si haguéssim hagut de retratar el món obrer al mateix nivell que el de la burgesia ens hauríem trobat amb una pel·lícula de cinc hores. Així, doncs, crec que és important no oblidar aquesta perspectiva des de la qual s'ha filmat La Ciutat Cremada, aquesta es una pel·lícula de la burgesia no del proletariat.

—Per finalitzar després d'haver vist dotzenes de vegades La Ciutat Cremada l'assumeixes completament?

—La Ciutat Cremada crec que és un producte cinematogràficament acceptable, i malgrat defectes, que sense dubte en té, crec que ha quedat tal i com calia que quedés.

Valoració del text

A l'hora d'una valoració de la pel·lícula cal fer una anàlisi de les distintes seqüències i fer una apreciació del nivell de contingut històric de cadascuna d'elles.

Que la pel·lícula començi amb un afusellament i acabi amb un altre, és prou demostratiu d'una situació represiva que pateix el Principat, i d'una injustícia social, de la dogmàtica valoració que es fa de les lleis, àdhuc quan atempten contra elementals drets d'humanitarisme. Recordem les motivacions dels afusellaments del començament del film, i al final de la pel·lícula les execucions de la Setmana Tràgica. Entre aquestes dues quotes, se succeeixen una relació de personatges i situacions que determinen el futur del Principat a la primera meitat del segle.

Dins l'ambientació del film cal remarcar el retrat que fa de l'aspecte socio-polític de l'època. L'escena del funcionari de telègrafs que amb actitud pocasolta menysprea la utilització del català als telegrams; l'actuació dels cors Clavé, en què els obrers canten fent un paper estrany d'un proletariat que, per altra banda, hom no relaciona amb aquest tipus de manifestació; la mort de Jacint Verdaguer, l'emoció de l'acollida de la nova, dins un poble que es diu anticlerical, posa de manifest la qualitat d'aquest anticlericalisme que en realitat no és més

que la resposta a les extralimitacions d'aquest sector social. Les reunions anarquistes, dotades d'un idealisme purità, posant en evidència la falta d'estratègia política, del món obrer, són tots ells elements que conformen la sociologia del Principat a aquells anys. En un poble desprovist de figures senyeres no podem desconsiderar l'aparició d'un Dr. Robert, home honest i ingenu que arriba al màxim de la seva funció a la pel·lícula en la dimissió del seu càrrec, veient-se sorprès per l'aplaudiment pels diputats de Barcelona, i després el fet que el Dr. Robert signés l'autorització de «greuges» fa palesa la debilitat d'un home que en aquell moment bé representa la debilitat de la corporació barcelonina, i de la classe políticament preparada, en no donar una alternativa en bloc per enfrontar-se al govern. Les reunions de diputats sense adoptar cap decisió i l'espera dels obrers de Solidaritat, demanant un cap que els dirigeixi a la lluita, fan manifesta aquesta feblesa, o millor, hauríem de dir, aquesta desig de fer fracassar un moviment que en cap moment podia interessar a aquesta burgesia, que en resum queda retratada en aquella frase al final del film: «Ara anem bé», que diu el cap dels Palau, quan l'exèrcit intervé decisivament a les barricades. A part de la gran quantitat de

situacions que ens endinsen en la societat catalana al Principat, sens dubte dos són les figuracions polítiques més significants que inclou el film i que després determinarien el futur polític de la primera part del segle XX al Principat. Per una part Cambó que en el seu parlament davant Alfonso XIII, que inclús físicament té un semblant amb el rei que ens han posat, expressa de forma clara i terminant el fet d'una opressió que exerceix a Catalunya un poder central que a més de tot ha duit a la ruïna econòmica el Principat. I a les antípodes d'aquesta figuració, Alejandro Lerroux, el proclamaador de la «región catalana». Un home, demagog per excel·lència i finançat pel govern de Moret, que queda dibuixat en aquella anècdota del tren en què un periodista li demana, quan el senyor Lerroux pren una copa de caríssim xampany francès: «Señor Lerroux: Si ahora le viesen esos obreros a los que usted se dirige ¿qué les diría?» I en Lerroux contesta: «Pues les diría que estoy probando el xampany que beberá el proletariado del futuro». O l'escena següent, a la qual en Lerroux es prepara una entrepà per exhibir-lo en el parlament que intenta de fer a l'estació del tren... En definitiva a nivell de discurs teòric crec que el film mereix una valoració totalment positiva.

X. García-Cassanyes.

4CATS
galeria d'art
C/ San Sebastian,7
Tel. 226493 Palma

JOAN PALOU

28 febrer - 19 març

GUINOVART

21 març - 22 abril

**l'Església
nostra**

El pols de l'Església mallorquina

per Manuel Soler Palà

Esdeveniments petits i grossos, protagonitzats per la jerarquia o pels cristians del carrer van marcant dia a dia el pas de l'Església local. Entre els fets que podríem comentar per la seva actualitat i ressonància, en vull escollir tres.

1.—Mor una plataforma per a la comunicació. La revista «Comunicació», depenent de la Comissió episcopal de Mitjans de Comunicació Social tenia la funció de seguir de prop la vida de la diòcesi. Se centrava en els esdeveniments de l'Església local. Per això disposava de diferents seccions. Unes on s'opinava sobre una qüestió d'actualitat, altres on s'informava de fets, notícies, llibres, etc.

Sempre resulta trist acomiadar una publicació d'aquest tipus. I en el nostre cas, tal volta encara més perquè la revista havia aconseguit —malgrat el seu caràcter oficiós— un estil i un llenguatge gens encartonat. Cert que això li costà algunes topades amb la censura, però no es pot negar que gosava d'un marge bastant ample d'acció.

No cal entonar un funeral massa solemne perquè la publicació només arribava a unes quatre-centes persones, si bé totes elles qualificades: sacerdots, religiosos, monges, seglars compromesos... Per altra part només feia tres anys que funcionava. Va renèixer, efectivament, en el març del 1974 amb el nom de «Servicio Informativo» (corresponent a uns fulls anteriors també editats per la mateixa Comissió). Més tard va canviar el nom amb el de «Comunicació» de la qual n'han sortit una vintena de números.

No es pot parlar d'un motiu concret que hagi determinat la defunció de la revista. Però sí de bastants que hi han ajudat. El primer, que el personal que la dirigia darrerament estava reduït a la mínima expressió i no

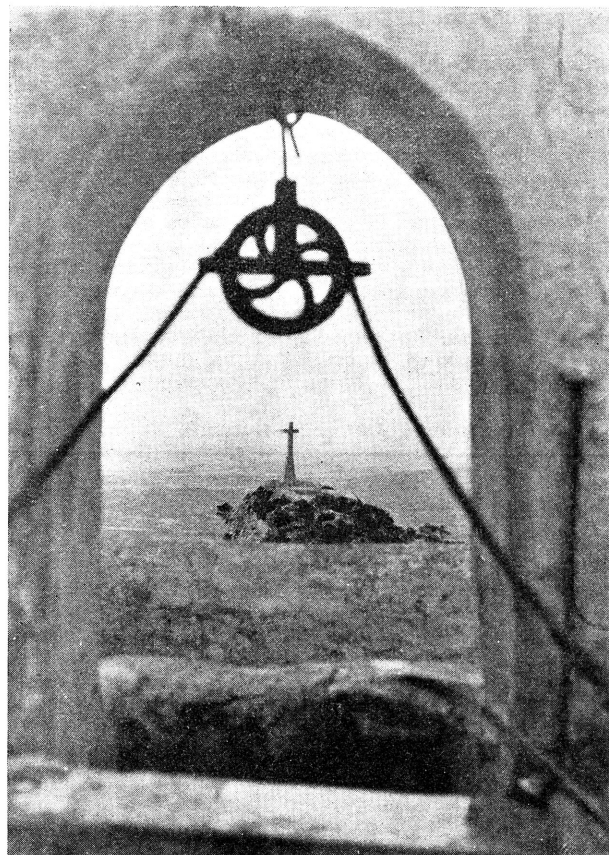

Foto Toni Martorell

més podia dedicar-hi hores lliures. Segon, que el presupost de la diòcesi no estava en condicions de millorar-la tal com es demanava.

El tercer motiu és que la revista va néixer amb la voluntat decidida de servir per a la intercomunicació. Ara bé, només hi participà un sector i encara s'havien de cercar les col·laboracions amb pínecs. L'altre sector es queixava que els escrits no sintonitzaven amb les seves idees... però en lloc d'arreglar-ho participant, s'inhibien.

Un altre motiu encara, no hi ha per què amagar-ho, té a veure amb la censura abans esmentada. Avui en dia existeix una hipersensibilitat per aquestes qüestions. En una ocasió es va provocar una crisi que, en el fons, no s'ha aconseguit de superar. I, sigui dit en honor de la veritat, s'ha deixat les mans bastant lliures als responsables directes; molt més que altres publicacions mallorquines que han de defensar més interessos.

Tal volta la supressió de la revista no sigui definitiva i així cal esperar-ho. Però per ara ens quedam sense «Comunicació», sense un escrit que habitualment prengui el pols de la diòcesi. Cosa que, a la llarga, no pot ser gens beneficiosa. L'ombra mai ha servit d'estímul i sí, en canvi, ha produït lletargies i emparat interessos tèrbols.

2.—Capellans damunt l'escenari. No és corrent que una obra de teatre arribi a un centenar de representacions per ca nostra. Ho ha aconseguit, superant tots els rècords coneguts en els darrers temps, «Es viatge del tio capellà». El local s'omplia diàriament i les entrades s'esgotaven. Com s'explica el fenomen?

Aquí hauríem de parlar tal volta de la popularitat dels actors, de l'incertada caracterització dels personatges, del clima entretingut que l'obra sap mantenir al llarg de les dues hores. Fixem-nos, però, en una circum-

tància que no ha de passar desapercebuda: el protagonista era un capellà.

Sí, crec que a l'hora de fer el balanç no es pot oblidar l'argument, un embull de falces i capellans. I a partir de l'anècdota podríem pujar cap als principis: la nostra societat continua tenint la mirada ben fixa en els capellans. Un sector per a atacar-los, un altre per a defensar-los, alguns per ironitzar damunt ells. El fet és que continuen essent tema de conversa i matèria prima d'èxit damunt l'escenari.

Per la meua part jo diria que hom és molt lliure de fer riure els altres com millor li sembla. Que sigui a despeses dels capellans, tampoc té massa importància, mentre no es traspassin certs límits bàsics de respecte a la dignitat de la persona i vàlids per a qualsevol categoria d'individus. La comèdia no els trepitja, no s'encreueix contra ningú ni cau en el mal gust.

D'altra banda no hi ha per què experimentar cap me-

na d'embaràs davant les escenes. Quan hom està segur del que vol i allà on va no té por de les crítiques, encara les ironies sense dramatitzar i no rebutja —de tant en tant— un poc d'ironia sobre els propis càrrecs i la pròpia persona.

«Es viatge del tio capellà» té inclús molts aspectes positius. Respira un aire humanista, intenta la defensa de l'home que s'ha equivocat, s'esforça per tal de comprendre situacions generalment criticades sense pietat. Vol transmetre el missatge que no es pot plantejar la vida de cara al què diran, ni actuar segons les ximpleries que esdevenen la postura corrent d'amples sectors en la nostra societat. Clar que millor serà no aprofundir massa; la comèdia vol, abans de tot, fer riure, fer somriure i, de pas, arprepar duros.

Respecte del protagonisme del capellà a aquestes altures crec que ja és més de lamentar que altra cosa. Sí, perquè aquí es fonamenta l'infantilisme de creure o no creure, creure poc o molt, segons allò que faci i digui el capellà. Avui en dia hi hauria d'haver ja la maduresa suficient perquè la fe d'un individu no trontollàs quan al capellà li passa tal cosa o tal altra.

L'obra que mou aquest comentari ha estat vista per molts mills de mallorquins. Encara la veuran molts altres. Menorca, Inca i un bon nombre de pobles durant la festa major ja esperen aplaudir la companyia d'En Xesc Fortesa. Tant de bo que se la miri amb ulls crítics, adults, que sàpiguen anar més enllà de la pura anècdota. Seria ben trist que per tot comentari hom exclamàs: «Mira'ls aquests, fins i tot els de sotana van de dones».

3.—Reneix el Consell Presbiterial. El Vaticà II va llançar la idea de formar grups de capellans representants de les diverses zones, estaments i ministeris per tal d'ajudar el bisbe en les tasques pastorals.

Aquest grup s'anomena Consell Presbiterial i la major part dels seus membres són elegits democràticament. Si no per a pertinenxer al Consell, sí pels càrrecs anteriors, com és el d'arxiprest.

Mallorca no és la primera vegada que s'enfronta amb el fet del Consell. En tengué una experiència acabat el Concili que, però, va morir per consumpció. Després, l'any 1974, el bisbe i el seu equip proposaren una fórmula que no va ser acceptada. Millor dit, no s'acceptava ni tan sols la seva raó de ser. I és que en aquells moments s'havien anomenat quatre Vicaris episcopals i, per tant, pareixia que es multiplicaven els organismes gratuïtament.

Així passaren més de dos anys. En aquest espai de temps s'ha reflexionat en calma sobre la qüestió. Hom ha prèsc consciència que els Vicaris episcopals de fet són anomenats directament pel bisbe. Es deixava, doncs, sentir la necessitat d'un organisme nascut de la base que —emprant termes polítics— controlàs i pressionàs sobre l'equip episcopal. Amb altres paraules, faltava un pol per tal que funcionàs correctament la dialèctica entre autoritat i base.

El Consell Presbiterial a Mallorca té una composició un poc complicada. En formen part els vint-i-sis arxiprestes, quatre membres del clergat secular segons edats determinades, dos representants dels religiosos, un de les Comissions diocesanes. Endemés hi entren també els sis membres de l'equip episcopal i els elegits directament pel bisbe: el Degà de la Catedral, el Rector del Seminari, el Director del Centre d'Estudis, el Delegat de Missions i el d'Ensenyament. En total 44 membres.

Actualment ells mateixos estan elaborant un reglament. Pareix que també elegiran una Comissió permanent i es distribuïran en grups de treball. El fet és que la representativitat sembla estar un poc renyida amb l'agilitat. Però aquesta és una pega que no té remei, és el preu de la democràcia. Democràcia relativa... ja que el Consell Presbiterial no passa de ser consultiu, tal com indica el Vaticà II.

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessí.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIÓ
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 19

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de
descompte si esmentau aquest anunci)

UN MISSATGE PER A LA RECONCILIACIÓ ENTRE ELS FILLS D'UN MATEIX POBLE

Aquesta homilia va ser pronunciada per Mn. Pere Llabrés i Martorell a la parròquia de Santa Caterina Thomàs, de la Ciutat de Mallorca, a la missa que dia 24 de febrer, quarantè aniversari de la mort d'Emili Darder, va ser oferta per la viuda i la filla de l'exbatle de Ciutat, del qual «LLUC» parlà el propassat mes d'octubre (n.º 663, pàgs. 14-17) en un article de Josep Forteza-Rei.

Germans:

Hem escoltat una paraula de vida. la que ens allibera de la mort; ens disposam a celebrar l'Eucaristia, memorial de la mort de Jesús a la creu i del seu triomf sobre el pecat i la mort, per la força de la resurrecció. La celebració eucarística és el bessó de l'Església, el seu punt més viu i més eficaç alhora, no per ventura segons les apreciacions humanes, però sí davant Déu: ho sabem per la fe.

Amb aquesta celebració, som feels al testament de Jesús: Cada vegada que menjareu aquest pa i beureu aquest calze, proclamareu la meua mort fins que torni gloriós, per transformar definitivament el món.

Perquè això és l'Eucaristia, els creients hi aportam tota la nostra vida: les nostres ànsies i preocupacions, els nostres dolors i les nostres alegries, la nostra set de llibertat verdadera, el nostre compromís de transformació del món, de ser-hi presents com a ferment, com a sal i com a llum. A l'Eucaristia hi aportam també el nostre pecat, per implorar perdó, per obtenir la gràcia d'una conversió sincera. A l'Eucaristia hi aportam el nostre passat, una trista història de vegades, i el nostre desig d'un futur millor.

Avui, una família cristiana de la nostra comunitat ens ha demanat un record, una pregària, i l'expressió viva d'un sentiment de perdó, de reconciliació, d'un desig per la convivència ciutadana i el futur en pau del nostre poble de Mallorca.

En un dia molt trist de la història d'aquesta terra nostra, amarada tantes vegades de la sang i el sofriment dels seus fills, avui fa quaranta anys, vessava la seva sang Emili Darder: fins al darrer moment conservà la fidelitat a la terra dels seus pares, als seus que tant havia estimat, pel benestar dels quals tant havia treballat, i a Jesucrist en qui sempre cregué com a Salvador.

Es vere que després de quaranta anys aquest record ens umpl encara

de tristesa, que compartim fraternalment amb la seva viuda, amb els seus fills, amb tots els qui l'estimaren en aquest món i pogueren apreciar les seves virtuts cíviues, el seu amor al nostre poble, la seva set de justícia i de procurar el bé del seu proïsme. Aquesta tristesa, dins el nostre cor, no ha d'atjar el caliu de la revenja estèril i fratricida. Entre la vida i la mort —recordem la primera lectura d'avui— el cristià, i tot home de bona voluntat, ha de triar la vida: **Escull la vida per a tu i per a la teva descendència. Estima el Senyor, el teu Déu, obeeix-lo, sigues-li feel.** El nostre Déu és el Déu de la vida, és Déu de vius i no de morts: perquè per a ell tots viuen. La fidelitat i l'obediència a Déu ens exigeix, a tots els creients, l'amor a la vida, l'apreci a la vida. Per això rebutjam la violència que mata, i abraçam la vida segons la voluntat del Déu de la pau i la reconciliació.

Jesús, amb la seva mort, ajusticiat a la creu, ens donà l'exemple suprem del seu amor a la vida: amb el seu perdó i, tal com creim els qui tenim fe, fent brollar de la mort la vida nova.

És ell qui ens convida, a l'Evangelí d'avui, a prendre cada dia la seva creu i a acompanyar-lo: el qui perdi la vida per ell, la salvarà. És ell qui ens fa la crítica de qualsevol poder humà: **de res serveix guanyar tot el món, si un es fa mal o es perd a si mateix.**

Tots els qui estam units avui aquí, en el record d'Emili Darder i dels altres que com ell, avui, perderen la vida en circumstàncies tan doloroses, els qui creim en Jesús vencedor de la mort i font de la vida per sempre, i tots els homes de bona voluntat, hem d'ajuntar el nostre coratge i el nostre esforç perquè mai més una desgràcia tan gran d'odis i venjances i enfrontaments fraticides torni a cobrir de dol aquesta terra nostra.

Que els cristians, aquí presents, en aquesta eucaristia, ens comprometem de veres a segellar, en el sagrament de la pau i la unitat, el nostre missatge

ge i el nostre esforç de reconciliació entre els fills d'un mateix poble.

I passem a partir el pa de la germanor, a beure el calze de l'Aliança, amb el cor ple d'esperança: perquè sempre la vida serà més forta que la mort, perquè ara, si unim els nostres cors i bandejam la ira i la venjança, podem encetar un temps on els ideals dels qui ens precediren i sacrificaren llur vida brostaran per la pau verdadera i el recobriment de la personalitat del nostre poble.

Que clogui les meves paraules i ens animi a compartir aquesta esperança uns versos que va escriure, ara també fa quaranta anys, un poeta nostre, un creient i un amic d'Emili Darder:

**Vindrà un jorn, sols Déu el sap,
que a la llum de l'alba grisa
la coloma de la Pau
tornarà amb el brot d'oliva.
Finirà la Passió**

—quina Pasqua dolorida!—

**Hi haurà cendra en tots els cors,
apagats el focs de l'ira...**

**Un buf d'aire esfondrarà
els castells de la Mentida,
i la nua Veritat
brillarà de llum vestida. (1)**

En el principi d'aquesta Quaresma de 1977, crec que tenim el dret, els ciutadans d'aquest poble, a esperar una Pasqua florida pel goig d'un alliberament ple i integral, el que Jesucrist ens obrí amb la seva mort i resurrecció. Que arribi ja definitivament a la nostra terra la pau tan desitjada, la que es fonamenta en la justícia, en el reconeixement dels drets de l'home, en la llibertat autèntica del nostre poble. I ara, facem oració de tot allò que portam al cor i que he gosat expressar en nom vostre.

(1) MIQUEL FERRA, **Poesies completes**, Editorial Selecta, Barcelona 1962, poesia L'Estel, pàg. 153.

«El mallorquinisme polític»

Paraules pronunciades amb motiu de la presentació del llibre del mateix títol, que va tenir lloc a l'Estudi General Llu.lià de la Ciutat de Mallorca, dia 22 de febrer sota els auspicis de l'Obra Cultural Balear.

Fa uns quants anys arribava a la nostra illa un llibre inesperat i sorprenent. Es titulava **El mallorquinisme polític**, havia estat publicat per les Edicions Catalanes de París i el signava un misteriós Anselm Lluill que ningú no sabia qui era. El llibre en qüestió venia d'amagat, com s'havien de fer aleshores aquestes coses, i va assolir una difusió estrictament minoritària. En aquest nivell va produir un impacte prou fort, gairebé sensacional, perquè posava a l'abast del lector una sèrie de textos reveladors, que, per raons òbvies, li havien estat escamotejats i ocultats. Només, emperò, com dic, en un àmbit minoritari, en un cercle d'iniciats que, fins a cert punt, ja estaven en el secret. Això, si bé el feia útil per als estudiosos, li restava un noranta per cent de la possible utilitat pragmàtica de cara al públic, de cara al poble. No hi ha dubte que Anselm Lluill havia realitzat, en un admirable acte de servei, una labor per al futur, un treball per a quan arribàs el moment que ara hem començat a viure.

L'enigma, sigui com sigui, restava en peu. ¿Qui era Anselm Lluill? Començarem a córrer les conjectures, a llençar-se, amb més o menys fonament, noms i llinatges. La possibilitat que Anselm Lluill fos l'autèntica signatura d'una persona de carn i os, fou ben aviat descartada perquè la pseudonímia era massa transparent. No calia dubtar que l'incògnit autor havia volgut retre amb ella una mena d'homenatge a dos mallorquins il·lustres que varen tenir a bé proclamar-se de nació catalana: Anselm Turmeda i Ramon Lluill.

Es va dir que l'autor del llibre era un determinat patrici mallorquí mort a l'exili; que en realitat era obra d'un equip d'historiadors de la darrera fornada. Fins i tot algú tingué l'amabilitat de penjar-lo a la meua humil persona, sense tenir en compte que la meua humil persona no té prou temps ni prou ciència ni prou paciència per a lliurar-se a la tasca dura, tenaç i constant d'aplegar i d'articular l'extraordinària quantitat de materials que apareixen reunits en **El mallorquinisme polític**.

Avui, passat el temps de les clandestinitats i de les confidències, s'ha pogut desvelar el misteri i ja sabem que Anselm Lluill és Gregori Mir, l'escriptor que honora avui amb la seva presència aquest acte.

Gregori Mir va néixer a Campos no sé exactament quants anys fa; supòs que un poc més de trenta, o un poc

menys de quaranta, per ventura. El 1970 va publicar un llibre —prou important perquè era la primera vegada que es plantejava un estudi sociològic de la història de la nostra cultura literària—, titulat **Literatura i societat a la Mallorca de post-guerra**, en el pròleg del qual vaig escriure, entre altres coses aquestes paraules: «Si no ho record malament, Gregori Mir va aparèixer per primera vegada dins la petita però espessa jungla dels lletrafets mallorquins cap a la segona meitat de la dècada dels cinquanta. Es presentava a títol d'adolescent «nòstrat», poeta de pinyol vermell i estudiant mig esnob. (...) Gregori Mir feia els versos propis del seu context, ni millors ni pitjors que els de qualsevol altre aprenent de poeta. Es devia moure —potser no massa— per les tertulietes de cafè que els joves d'aleshores havien heretat d'altre temps, i anava sempre molt ben pentinat, com un congregant dels lluisos. Aviat va cobrar seny —fi de batxillerat, carrera— i, com tants, es va fer fonedís. Vaig retrobar-lo casat, professional responsable i pare de dues criatures com dos sols. Era quan a Campos, la seva vila, se celebrava el primer d'aquells memorables cicles anuals de conferències, que algú, sense exagerar d'una manera massa descarada, va qualificar de «vertaders cursos universitaris d'estiu». En aquella ocasió se'ns va revelar el Gregori Mir conferenciant, el Gregori Mir dinàmic i organitzador, i, sobretot, el Gregori Mir plé de consciència de país i amb unes ganes extraordinàries de treballar seriosament, d'investigar la problemàtica col·lectiva, d'arribar a un grau de coherència que ens faci veure amb claredat la vera fesomia de la nostra cultura; aqueixa fesomia que tan sovint se'ns presenta emboirada, estafeta o enigmàtica. Ni el matrimoni, ni la paternitat, ni els deures professionals no havien esborrat el Gregori Mir adolescent ni les positives qualitats que el poetet esnob de les darreries dels cinquanta a penes havia tingut temps de deixar entreveure. Afermades amb la plenitud del seny i de la juvenesa, aquestes qualitats —intel·ligència, rigor, voluntat de servei— abasten ara una primera fita d'ordenació i de mètode. A partir dels resultats inicials de la seva tasca (...) Gregori Mir té molt de camp per córrer. És el cas —val a dir que ben simpàtic i encoratjador— d'unes inquietuds primerenques que havien madurat en silenci, sense que se'n dispersàs un sol bri, any rera any i passa a passa.

Els meus averanys encertaren i Gregori Mir ha demostrat que té, en efecte, molt de camp per córrer. A partir de **Literatura i societat a la Mallorca de postguerra**, ha aprofundit en l'estudi de la cultura i el pensament polític insular en els segles XIX i XX i ha donat ja a conèixer alguns resultats força rellevants dels seus treballs i investigacions, com per exemple l'excel·lent assaig sobre Jeroni Bibilioni, el nostre capellà comunista, aparegut a la revista **Lluc**. És, però, la figura immensa, cabdal per tants conceptes, de Miquel dels Sants Oliver, el centre primordial de la seva labor, concretada fins al present en la publicació, anotació i comentari de dos conjunts de textos del gran intel·lectual mallorquí: **La literatura del desastre**, presentat per Ediciones Península l'any 1974, i el volum de la col·lecció «Antologia Catalana» titulat **Història i Política**, aparegut el 1975.

Fins aquí l'autor; diguem ara alguna cosa de l'obra. **El mallorquinisme polític** consta de dos volums d'àmplia i copiosa antologia de textos —literaris, lingüístics, assagístics, periodístics, polèmics... a través dels quals, des de mitjans segle passat fins al 1936, es va configurant i matissant una alternativa nacional per als mallorquins. Una alternativa intuïda només, i a pesar d'ells mateixos —gairebé en contra d'ells mateixos—, pels redactors de **La Palma** romàntica; perfilada boirosament, sentimentalment, sobre la base de l'idioma i en el camp estricte de la cultura literària, pels prohoms de l'anomenada Renaixença, i plasmada, en el temps tan breu i tan ple d'esperances de la Segona República espanyola, en un projecte concret d'autonomia i d'autogovern. Uns textos, repetesc, intencionadament oblidats, desats al porxo de les andròmines, tancats amb pany i clau perquè el poble mallorquí no els pogués conèixer. Això ens pot donar idea de la importància dels dos volums enllestits per Gregori Mir. Ara que ha estat autoritzada la seva circulació i venda pública, ara que la consciència de la nostra personalitat com a poble comença a deixar l'ombra de les catacumbes i surt a la llum del carrer, és quan aquest llibre, que jo crec que hauria d'esser conegut i divulgat massivament, podrà exercir la seva funció reveladora i aclaridora.

Si més no, pot contribuir a dissipar més d'una d'aquestes cortines de fum que s'han estès per tal d'alienar el nostre poble. I dic més d'una, perquè cal tenir ben present que no totes aquestes cortines de fum tenen sempre el mateix origen, i que n'hi ha que es tenyeixen d'un suggestiu color rosa. Que ho tinguin ben present tots aquells que, manipulant medievalismes i arabismes, i segurament amb la més bona fe del món, arriben a la conclusió que els qui han oprimert el nostre poble són els catalans, i, coincidint amb certes autoritats de

la província, afirmen que «no tenemos nada que ver con Cataluña». Que vagin en compte, no sigui cosa que els medievalismes i els arabismes que ells manipulen no serveixin de pretext per amargar la nostra realitat actual i la nostra història més immediata i que, hàbilment manejats, no esdevinguin aquelles formes indirectes, conscients o inconscients, de castellanofília, que denunciava Joan Alcover en el pla idiomàtic.

A través dels materials recollits en **El mallorquinisme polític** es va dibuixant, cada cop més clara, una línia mestra de pensament: afirmació de la personalitat pròpia i irrenunciable de cada una de les nostres illes; afirmació de la personalitat pròpia i irrenunciable del conjunt de totes aquestes illes; plenitud d'aquesta personalitat pròpia i irrenunciable dins el marc dels Països Catalans, única opció vàlida perquè els nostres pobles insulars retrobin algun dia la seva pròpia identitat.

El concepte de la comunitat dels Països Catalans no és de nova planta; no l'ha inventat el senyor Jordi Pujol, ni l'han posat en circulació els financers de Barcelona per tal d'oprimir imperialment les nostres illes; pensem que al capdavant això ho poden fer —gairebé ho fan— sense cap necessitat de Països Catalans, i sens dubte més fàcilment, més còmodament, emparats en una estructura unitària i centralista de l'Estat espanyol. Ben al contrari, la noció de Països Catalans és la idea cap a on va apuntant el més profund pensament polític de Mallorca, l'autèntic pensament polític de Mallorca, des de la nebulosa inicial del temps de la Renaixença, fins a la seva concreció total per part dels intel·lectuals d'esquerra —i convé subratllar **d'esquerra**— dins els anys de la Segona República. Així ho proclamen sense ambigüitats aquelles paraules que Alexandre Jaume, figura rellevant del nostre socialisme, va escriure en el seu llibre **Impresiones de un constituyente**, publicat el 1933: «El comienzo de la pujanza política del catalanismo coincide con mis primeros artículos periodísticos. Era a raíz del triunfo de Solidaridad Catalana. «La Última Hora» abrió un concurso de artículos sobre tan interesante tema en su relación con la política de Mallorca. Envié a ese concurso unas cuartillas (...) Era mi tesis, en aquel artículo, que Mallorca no podía formar un todo orgánico sino parte de ese todo. Que nuestra lengua, nuestra raza y nuestra historia nos ligaban a Cataluña. Que hablar de mallorquinismo era desconocer en absoluto la realidad viva del problema e inventar entidades artificiosas y fantásticas. Y que los mallorquines, quisiéramos o no, éramos catalanes de Mallorca como nos había llamado ya el más grande mallorquín de nuestra historia: Raimundo Lulio. Han pa-

sado desde entonces muchos años. Mi postura con respecto a ese problema no ha variado. Sigo aferrado a los mismos principios». I així ho confirma l'article editorial del setmanari **República**, òrgan de l'Esquerra Republicana de les Balears, corresponent a dia 13 de juliol de 1935, quan diu entre altres coses: «No ens parlin (...) de mallorquinisme oposat a catalanisme o a valencianisme, perquè el punt essencial, bàsic, del catalanisme, mallorquinisme i valencianisme és l'afirmació de la unitat històrica, racial i lingüística. Aquesta no és una qüestió personal o de partits, sinó consubstancial amb qualsevulla d'aquestes tres afirmacions». I encara, des d'una posició de centre, ve a concretar-ho i matisar-ho Miquel Ferrà plantejant la qüestió en aquests termes: «En Gabriel Alomar (...) ha assenyalat dues entitats nacionals, dues capitalitats dignes d'aquest nom i dos focus de ciutadania. ¿A quins dels dos ens hem d'adscriure? ¿Amb quina d'aquestes capitals ens hem d'articular directament? ¿A quina d'aquestes dues nacions hem de vincular-nos per millor conservar la nostra personalitat de poble? ¿Quina la realçarà i quina tendirà sempre a esborrar-la? ¿Vers quina de les dues gravita Mallorca naturalment i fatalment? ¿Quin centre resulta per nosaltres més pròxim i familiar? ¿On podem intervenir i influir amb més eficàcia? — Em sembla que totes aquestes preguntes són bones de contestar (...) Que Mallorca conservi gelosament, fins i tot dins una àmplia confederació de terres catalanes, la seva personalitat indiscutible em sembla perfectament. La fórmula que ho permeti no seria gaire difícil de trobar. Cerquem-la! Si avui fos prest per a imposar-la, la imposarem demà. La història no es fa en un dia».

Aquests i molts altres textos que avui ens poden semblar sensacionals —i que ara podem comprendre perquè ens havien estat ocultats rigorosament— apareixen recollits en **El mallorquinisme polític**. Hi apareix reflectida també —és clar— la trampa de sempre, la trampa reiterada, la cortina de fum que comença a estendre's sempre que el nostre poble es troba davant d'una ocasió de recobrar la seva identitat, i que, emparant-se en la més fàcil de les demagògies, adopta els més variats matisos: des de les formes esburbades i primàries del gonellisme, fins als més subtils plantejaments nacionalistes. Em refereixo a l'autonomisme, i fins i tot al nacionalisme mallorquí, o illenc, o balearic, o com el vulguin anomenar, dreçat enfront i en contra de la comunitat dels Països Catalans. Perquè no hi ha dubte que devora el barroer gonellisme lingüístic hi ha un gonellisme polític molt més fi i que apunta molt més enfora. Els interessos del búnquer de sempre, ja sigui el búnquer-barraqueta del País Valencià,

ja siguin els nostres búnquer-Tago-Mago, búnquer-talaiot o búnquer-moro-Mussa, saben manipular molt bé aquesta casta de gonellisme i arriben a fer dir a la gent —com es va dir en públic no fa gaire— que varen esser els catalans els qui ens prengueren la nostra autonomia (és de suposar que amb permís del senyor Duc d'Anjou, àlies Felip V).

Jo voldria que els lectors de **El mallorquinisme polític** parassin esment en la qüestió que es va suscitar amb motiu de la discussió a les Corts del famós article 13 de la Constitució de la República Espanyola, que prohibia la federació de regions autònomes. El socialista Gabriel Alomar, recolzat pel també socialista Alexandre Jaume, afirmaren amb motiu d'aquella qüestió la comunitat dels Països Catalans; en canvi Lluís Alemany, un abrandat autonomista mallorquí doblat d'anticatalanista, rebutjava i atacava aquella comunitat en nom d'un hipotètic «balearisme». Tots sabem qui eren i què representaven Gabriel Alomar i Alexandre Jaume. L'any 1931, tothom sabia qui era i quins interessos representava l'autonomisme tancadament illenc —balears sí, catalans no— defensat per Lluís Alemany. Tothom sabia que Lluís Alemany era l'home al servei del gran caciquisme, tothom sabia que era el representant dels interessos oligàrquics; tothom sabia, en una paraula, que Lluís Alemany era l'home de confiança de Joan March. No calen comentaris. Cal, això sí, fer vots perquè la història no es repeteixi.

Casualment, aquest acte que avui celebrem per presentar **El mallorquinisme polític** de Gregori Mir s'ha vingut a situar entre dues dates significatives. Dissabte passat, dia 19, es donava a conèixer la redacció i publicació d'un avantprojecte d'Estatut autònic de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. Elaborat per un grup de persones independents, aquest avantprojecte és sens dubte discutible i haurà d'ésser discutit; però ja constitueix, ara com ara, una base ferma per a la regulació constitucional de la nostra autonomia el dia que aquesta arribi. Dijous que ve, dia 24, farà quaranta anys que un grapat de mallorquins honestíssims —Emili Darder, Alexandre Jaume, Antoni Mateu i Antoni Ques— eren afusellats, pagant així la lluita que havien sostingut pel nostre poble. D'una banda, doncs, el futur obert a l'esperança; de l'altra, el passat que, sense rancúnies, sense cap esperit de revenja, «apagats els focs de l'ira», com va dir Miquel Ferrà, exigeix de nosaltres una memòria.

JOSEP M. LLOMPART

La redacció d'aquests punts no té altre propòsit que el de qüestionar vells temes. No es tracta, per tant, de cap exposició d'idees originals, sinó d'una insistència, mitjançant unes especulacions personals, en la problemàtica de la Natura a les Illes. La meua esperança és la d'obrir una discussió efectiva i crítica que ens mení a una utilització racional dels nostres recursos naturals en un equilibri evolutiu entre el nostre entorn i el nostre esdevenir com a poble, futur incert en cas de seguir com fins ara.

Cal dir, a més, que aquestes opinions, essent personals, són susceptibles de canvi segons l'aflluència de noves dades externes i les modificacions naturals del meu criteri.

UN: Un món finit.

L'home reconeix —les excepcions són mínimes— les seves necessitats (biològiques i culturals) i accepta que viu en un món finit de recursos limitats. Aquesta és una opinió científica que comparteixen les ideologies més contradictòries. La manca d'aquests recursos ens pot menar a situacions de greu desequilibri. N'és evident el cas de l'energia. La irregular distribució natural de les fonts actuals de l'energia i la injusta redistribució humana d'aquesta energia, en benefici dels països rics i detriment dels països pobres, provoquen les desigualtats econòmiques entre les nacions, que molt probablement mai no seran ajustables a una coherent distribució de la riquesa. Pels països rics l'abús, la malversació, el colonialisme i la rapinya; pels pobres el patiment, l'expoliació i el desarrel i, també, l'intent d'imitació a tot preu de sistemes econòmics d'explotació que duen a l'esgotament dels recursos naturals d'aquestes nacions de baix desenvolupament econòmic. Pos l'èmfasi en l'Energia, perquè ella és el motor del desenvolupament de l'home, actualment i de sempre, sobre la Terra. El futur de la Humanitat —això, calgui qui calgui, no és periodisme barat ni sensacionalisme— depèn no tant de la utilització correcta de les fonts actuals —no renovables i contaminants— carbó vegetal i mineral, petroli i gas natural, energia nuclear, etc. —com de l'estudi i foment urgent de noves fonts de l'energia de mínim impacte en els sistemes naturals del planeta— energia eòlica, marina, solar, etc.

DOS: Tecnologia de mínim impacte.

L'actuació de l'home i l'impacte d'aquesta actuació sobre la Natura ha conduït a un abús generalitzat dels recursos i a una utilització dels sistemes naturals insostenible a llarg termini. Aquest impacte es podria midar en unitats teòriques que ens expressassin la pol·lució del mar, la contaminació de l'aire, la desaparició de les espècies, l'esgotament de les

La gestió de la Natura

mines i dels camps, la minva dels espais naturals, etc. Per això cal una renovació tecnològica que condueixi en un termini breu, i al menys, fins a:

1.—Disminuir l'impacte de l'home en la Natura a fi de mantenir en equilibri els sistemes naturals, permetent la normal successió d'aquests.

2.—Planificació, a escala planetària, de l'actuació de l'home dins l'entorn natural; de l'ordenació de la Natura; del manteniment i ús productiu dels recursos.

3.—Utilització racional dels recursos, simplificació dels processos de producció extractiva i industrial; reciclatge de les deixalles i dels recursos finits i més limitats; minva fins al zero del consumisme absurd de la societat moderna.

4.—Simplificar les actuals tecnologies de producció amb eliminació de les més contaminants i degradants dels sistemes naturals; alliberar l'home de l'explotació i de les impersonalíssimes cadenes de «producció-consum» i valoració dels treballs personals i d'equip amb esperit de creació; recerca de rendiments humans òptims amb eliminació d'impactes nocius per a la Natura.

TRES: Crítica al sistema actual d'explotació de la Natura.

Urgeix, doncs, qüestionar definitivament els actuals sistemes d'explotació dels recursos naturals. Especialment aquells en què les decisions d'aquesta explotació la gaudeixen les grans empreses o els governs totalitaris en nom d'ideologies diverses. Aquesta anàlisi just la vull esboçar perquè a altres correspon la seva realització, que, per altra banda consider urgent i imprescindible. L'objectiu de tals empreses i governs —sien els qui sien— no és tant el de maximalitzar els beneficis o redistribuir la riquesa, com el creixement no aturable i desbocat, del seu àmbit d'explotació, d'influència i control eliminant competències, canals d'informació, etc. Una perfecta instrumentalització publicitària dels nostres cervells permet un domini absolut de les nostres persones i activitats en detriment d'una vida digna i de qualitat. L'home, ni com a consumidor en un mercat de «lliure» competència, ni com a peça, en un sistema de control estatal, no té cap alternativa.

QUATRE: Planificació autònoma del país.

Si, com es por argüir per les més diverses raons, a nivell mundial és quasi bé inviable la implantació d'una tecnologia de baix impacte que condueixi a una societat estable i en equilibri dins la Naturalesa, tal ordena-

ció no és gens utòpica a nivell regional. Cal dir que entenem com a regió el país amb uns ecosistemes naturals i uns sistemes humans particulars i establerts en un determinat espai o territori. Rebutjam totalment la classificació actual de «regions» espanyoles apreses encara ara a les geografies de text. Entenem la regió com un conjunt evolutiu en el temps i per tant provist d'una potencialitat de canvi que ha d'ésser respectada. Creim que és en aquest àmbit espacial i temporal on es pot començar a planificar l'actuació de l'home en benefici del conjunt home-natura. Urgeix, doncs, la planificació ordenada de la població i dels recursos naturals de cada país d'acord amb les seves potencialitats. Es en la planificació del país, lliure, conscient, popular i autònoma on es poden trobar les solucions efectives a molts dels problemes socials, econòmics, ecològics i polítics d'avui en dia.

Així les coses, crec que les Illes tenen l'oportunitat única, ara mateix, de decidir la seva actuació integrada en un procés global de planificació racional i raonable dels recursos i possibilitats pròpies, sens necessitat d'afavorir l'empresa privada concentradora de poder, el propietari especulador o el capital monopolític, ni de minvar el seu patrimoni natural que ha de gaudir des d'ara del respecte que fins ara li ha mancat. Es tracta, doncs, de retrobar valors, no de solucionar problemes d'un moment amb sargits improvisats; es tracta de planificar estratègies, no d'embastar esqueixos; es tracta de triar entre el necessari i el raonable. Caldrà, per tant, l'estudi de diverses sortides alternatives i, endemés, la gestió popular i autònoma dels nostres recursos. No hem d'hipotecar l'espai natural, ni l'esdevenidor temporal. Pensem que si ara emprenem una actuació irracional que condueixi a un lucre immediat en detriment del capital natural i humà de les Illes, mai no podrem tornar enrera fins d'aquí trenta o quaranta anys, degut a la inèrcia dels sistemes actuals d'explotació de la Natura, i, potser, llavors, el procés destructiu serà, ja, irreversible.

CINC: Fracàs i contradicció del monocultiu turístic.

Els estudis de tot ordre humà —econòmics, socials, polítics, ecològics, etcètera— realitzats sobre l'entorn de les Illes han conduït a evidenciar que el procés actual d'evolució de l'economia insular ens condueix a un carreró sense sortida. És prou clar que s'imposa un canvi en la nostra estructura econòmica basada, fins ara, i per a la nostra desgràcia, en un monocultiu turístic que ha donat beneficis a les agències estrangeres; als especula-

dors del sòl; als que han colonitzat les nostres terres; que ha afavorit el desequilibri social, l'abandó del camp, l'abús del nostre patrimoni natural, el desarrelament cultural, la marginació social, etc. etc.

Urgeix, doncs, el canvi d'estratègia.

SIS: Propietat del sòl i l'energia i dels recursos, en general.

En el cas concret del sòl i de l'energia i del seu respectiu aprofitament racional, així com dels altres recursos naturals, caldrà, amb urgència, plantejar-se la qüestió de la propietat. La resposta, que és discutible d'acord amb les positures econòmiques i polítiques de cada persona, per a mi és clara: l'únic propietari és el poble com a cos social evolutiu en el temps. Aquest caràcter de temporalitat, fins ara oblidat, és el que dona, per a mi, la clau de l'actuació particular en cada cas. Ha d'imperar el respecte al futur. Haurà d'existir, per tant, un òrgan social, popular, en aquest cos social per a que determini els límits de l'actuació dels particulars en cada cas. Les finalitats són evidents: evitar l'especulació, el desordre natural, el desequilibri dels ecosistemes, l'abús innecessari dels béns socials, la destrucció i malversació de la Naturalesa.. Caldrà la desaparició d'empreses de capital privat concentrat en els processos de producció d'energia o d'administració del sòl i dels recursos. Sols una gestió popular i autònoma, coordinada amb els països perifèrics seria l'adequada. Això és: una planificació integrada del país. Les nostres quotes serien inversions socials, no retribucions al capital privat.

SET: Reestructuració alternativa.

Acceptada la necessitat del canvi que ens haurà de dur a evitar l'abús dels recursos i el detriment del nostre patrimoni natural —que, paradoxalment és el que atreu el turisme, que no caldrà desterrar—, així com a una correcta utilització econòmica de les nostres possibilitats, caldrà, primer i amb caràcter d'urgència, la realització d'un vast estudi, extens i complet —i, amb caràcter evolutiu, mai dogmàtic— sobre els fonaments actuals del nostre entorn ecològic i socio-econòmic. Es fa imprescindible, doncs, l'atur, recessió i crítica dels actuals plans d'ordenació que permeten, en contra de la voluntat del poble desastres urbanístics com els de la Dragonera o l'Albufera del Grao, o l'Albufera de Muro, etc.; plans realitzats moltes vegades d'esquena, no tan sols a l'opinió pública, sinó, també d'esquena als elementals principis d'ètica social i professional per part de persones o entitats no qualificades ni representatives.

Un nou pla per a la gestió correcta de la Natura ha d'ésser realitzat per un complet equip de persones d'opinió solvent, esperit crític, de criteri racional i pensaments clars sobre el futur

de les Illes, anant prou alerta amb les diferències naturals entre elles, fugint de qualsevol mena de centralismes dogmàtics. La planificació ordenada del país es regirà, posteriorment, per les directrius del pla que, lògicament, s'haurà de revisar constantment d'acord amb l'evolució dels criteris socials i les variacions lògiques de l'entorn. El pla, almenys i a títol orientatiu, haurà d'insistir en:

— L'ordenació de la Natura d'acord amb les diversitats illenques mitjançant l'estudi i l'inventari dels recursos de les Illes i les seves possibles utilitzacions i disponibilitats. Dita ordenació s'ha d'efectuar sense minva d'una correcta utilització dels recursos.

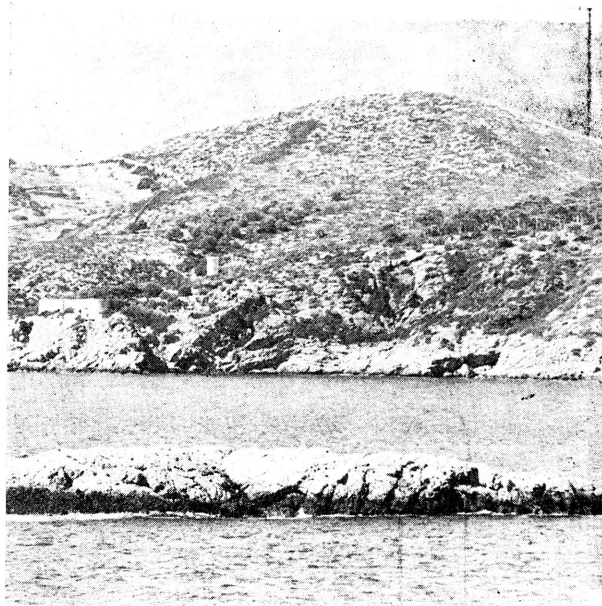
— La revitalització del camp mitjançant un poblament de les terres (amb dignificació de la vida del camp) i una gran ajuda a la inversió pública. La projecció de l'agricultura i la ramaderia s'haurà de fer d'acord amb les modernes tècniques alternatives de baix impacte en els ecosistemes naturals, sense utilització de pesticides ni adobs que no sien naturals —sempre hi podrà haver excepcions, però aquestes seran mínimes—. L'aprofitament de les espècies adaptades a les condicions físiques i climàtiques de les Illes és imprescindible. Especial atenció mereixen les anomenades agricultures de grup i les agricultures integrades en els sistemes naturals.

— El mateix podem dir de la pesca. Evitar els abusos; establiment de vedes per als pescadors esportius de vorera i de profunditat i dels submarinistes; limitació de les actuals tècniques de pesca i investigació de noves tècniques de baix impacte en els sistemes marins; etc.

— Adequació d'indústries —els tècnics tendran la paraula— que permetin l'ocupació dels habitants en un treball digne i estable, escapant del monocultiu turístic.

— Re-estructuració de la indústria turística alerta amb el correcte aprofitament del paisatge i dels sistemes naturals de les Illes, evitant qualsevol impacte en aquests sistemes. La creació de zones d'esbargiment i de conservació de la Natura es fa, avui en dia, imprescindible. Precisament la potenciació de zones així ens pot salvar de la ruïna turística actual però, que quedí això ben clar, amb un canvi total d'estratègia.

— L'estructura i distribució de la població són problemes greus a tenir en compte. Per a mi és evident la necessitat de des-centrar les gestions, d'espargir la població, de repoblar el camp i la Serra en el cas de Mallorca; d'evitar les aglomeracions i acaramullaments de població en zones costeres, tractant d'evitar els —no tengués en compte mai— enormes costos socials que impliquen les concentracions de persones, les infraestructures deficientes, que provoquen alteracions en els sistemes naturals, etc. etc.

Desastres urbanístics com els de la Dragonera...

I molt d'altres aspectes a tenir en compte tractant-se com es pretén d'una planificació global de la nostra actuació com a poble sobre un entorn físic que ens suporta. La investigació en tots els sentits és imprescindible així com una correcta pedagogia de la nova situació. No es tracta, doncs, just de clapar el mapa amb zones protegides i Parcs Naturals o comunes d'ús públic, sinó més bé d'ordenar i adequar l'explotació d'aquest entorn de la manera més raonable possible que tenguí com a finalitat la integració de l'home illenc dins la seva Natura sense espenyar-la, sinó tot el contrari afavorint el seu desenvolupament successiu.

VUIT: Necessitat de l'Autonomia i de la Gestió Popular dels recursos.

Es aquest un dels temes conflictius de l'estructura política actual que es discuteix, com el de la propietat d'acord amb les posicions polítiques de cada persona i, no obstant això, per a mi és evident —deix la qüestió oberta com les que porten els altres punts exposats— que tota aquesta planificació esbossada serà impossible sense una autonomia completa i efectiva en el terreny social, econòmic i polític. La gestió popular dels recursos entesos com a propietat d'un poble allargassat com una sageta dins l'esdevenir del temps, és imprescindible juntament amb l'autonomia política del nostre país.

MIQUEL RAYÓ FERRER

Un gest de «la Caixa»

**Generós patrocini
de les obres de J. Alcover
i S. Galmés
per a la joventut escolar**

Convidats per la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, així com per L'Obra Cultural Balear, férem acte de presència al dinar de presentació de la «Antologia poètica» de Joan Alcover i de la «Antologia narrativa» de Mn. Salvador Galmés, dues obres editades per esser distribuïdes gratuïtament entre els escolars de BUP, COU i segona etapa de EGB de les nostres illes. Tots els mitjans de comunicació hat dat compte complidament d'aquest acte, que ha tengut el ressò merescut i que ha recollit les lloances dels qui saben mesurar aquests generosos patrocinis destinats a fonamentar dins la nostra joventut el coneixement i l'estima dels valors de la nostra cultura.

La inversió de la Caixa amb aquest patrocini se xifra en un milió de pessetes i la quantitat d'exemplars editats és d'uns cinquanta mil. Per la seva part, L'Obra ha participat a l'empresa amb la suggestió de la iniciativa —commemorativa també d'assenyalades dates alcoverianes i de Mn. Galmés— i amb la tasca de seleccionar i prologar les edicions, duita a terme per En Josep Llompart de la Penya i per En Gabriel Janer Manila, aquest darrer autor també d'uns guions didàctics per explicar en els centres d'ensenyament el significat humà i literari de figures tan relevants de les nostres lletres.

Obres són amors, diu el refrany, i d'elles poden presumir tant la Caixa com L'Obra Cultural. Fets com aquest llauen a fons dins la terra encara ressea que cobreix la nostra personalitat com a poble. I pel que respecta a la primera de les esmentades entitats, el seu gest —i molts d'altres lligats a la seva executòria— resulta exemplar ja que, a fi de comptes, fa retornar al poble els doblers trets del mateix poble. I en forma de queviures culturals, que és la millor manera d'alimentar la gent. **LLUC** felicita de bon de veres a la Caixa i a L'Obra i les anima a seguir posant fites d'aqueixes en el camí que han emprès d'enfortir l'ànima del nostre poble.

B. S.

Litúrgia en vernacle: un pas de l'Església Valentina

La recuperació idiomàtica de l'Església Valentina s'ha duit a terme molt lentament. Referint-nos a l'arxidiòcesi (a les altres diòcesis no millora molt) s'han de recordar els anys de prohibició als primers anys de post-concili. Allí com a Mallorca s'usà l'expressió «lengua vernàcula oficial», inadmissible partint de la legislació eclesiàstica.

Seguiren els anys que el poder eclesiàstic estigué en mans del Dr. González Moralejo, llavors es passà a «concessió» de part de l'Arquebisbat als qui sol·licitassin l'exercici del dret otorgat pel Vaticà II i documents posteriors.

A l'actualitat s'està a un tercer estadi: Ja no es demana permís per a fer la litúrgia en valencià i l'arquebisbe diu a una circular que acaba de publicar el Butlletí Oficial de l'Arquebisbat amb data de 18 de gener 1977.

«Tothom coneix l'actitud que, especialment a partir del Vaticà II i segons les seves orientacions, ha mantingut la nostra diòcesi quant a l'ús de la llengua vernacle a la Litúrgia. D'acord amb les normes que es donaren al seu dia, són moltes les parròquies i altres esglésies obertes al culte que l'empren. Avui, amb aquesta circular, volem dir als nostres sacerdots que no dubtin a fer-ho sempre que ho aconsellin raons pastorals».

Seguidament la carta circular diu taxativament: **«Els textos que s'hauran d'usar en la celebració eucarística són els que amb l'aprovació dels cinc Bisbes de la Regió es publicaren en el Llibre del Poble de Déu».**

Ja s'han acabat les dificultats que un grup de «valencianos que quieren un valencianismo bien entendido, sin palabras catalanas en los escritos valencianos» mugueren a la publicació dels textos litúrgics ja que en definitiva es el Llibre del Poble de Déu, i l'oposició al Llibre és al cap i a la fi oposició a la recuperació idiomàtica de l'Església Valenciana.

Hi ha hagut d'haver la incoació d'un procés canònic sobre la carta que la comissió diocesana de Litúrgia de València va enviar en febrer passat. A l'esmentada carta tramesa com a correspondència oficial de l'Arquebisbat de València, es presentaren a judici 41 punts entre calúmnies, difamacions, mentides, veritats a mitges, etc. Una vegada sortit el decret de l'Arquebisbat s'ha renunciat a la continuació del procés.

Els al·ludits «valencianos bien entendidos» tenen la col·laboració de la premsa de València i d'algunes autoritats civils; per això han començat una nova campanya de premsa, més furibunda que la mateixa de l'any passat, en la qual volen desvirtuar el valor del decret, creant la confusió en el Poble Valencià.

Per exemple a «Las Provincias» del 6 de febrer un tal XAMIC deia a l'Arquebisbat Valencià: «¿Haurà oblidat segurament que un religiós (no valencià per més sarcasme, ab la col·laboració de declarats pancatalanistes ha segut l'artífex de l'esmentat "llibre"?». ¿Hauran oblidat, es pot dir des d'aquí, els indignats escriptors que les seus Espiscopals de Mallorca i Eivissa estan ocupades per valencians?

Molt difícils resulten per ara les coses a València però vant envant. Els dies millors per a tot allò que fa el nostre Poble ja vindran, perquè s'estan preparant.

SA FONT

La veu de les Illes

CORT

Setmanari
d'informació
general sobre la
problemàtica
del nostre poble

Avda. Antoni Maura, 24
Tel. 21 31 54
CIUTAT

D'un temps ençà —un any i mesos— els noms de Neon de Suro i Taller Lluetàtic Produccions s'han deixat caure sobre Ciutat, sense que el mallorquí mitjà —el qui llegeix el diari, fa feina cada dia i es preocupa perquè no vénen turistes— hagi arribat a aclarir què són i què pretenen aquests quatre joveçans renouers, que, de tant en tant, surten al carrer per fer sentir la seva veu sobre determinades qüestions, i per donar a conèixer un tipus d'art que per a uns resulta una rucada injustificable i que a uns altres sorprèn i llança a un món nou, on la imaginació i la llibertat són les úniques lleis establertes.

Al Taller Lluetàtic —carrer Lluna 30 (d'aquí surt aquest nom tan llunàtic)— trobem a Tomeu Cabot i als germans Terrades, Andreu i Steva. Parles molt i, de tanta conversa, en surt això.

Betlem Aguiló

Taller Lluetàtic i Neon de Suro

A Mallorca, la plàstica pren nous caires

NEÓN DE SURO

Alguns dels components del TALLER
a l'exposició CADAVERINA-15

A Mallorca, el món de la plàstica estava pràcticament estancat, ja que durant molt de temps tan sols es varen fer paisatges i marines, fins que a començaments dels ans 70 es notà un cert moviment, provocat per una sèrie de gent jove que tenia moltes ganes de treballar i de fer coses noves. Tot això es va concretar més a l'exposició d'Art Pobre, que es va fer a la Llibreria Tous, l'any 71. Després ja vindria Ensenya-1, a 4 Gats, en la qual vàrem participar molts de nosaltres, que ens havíem anat coneixent a Arts i Oficis o a qualsevol altre lloc, i que ens plantejàvem la plàstica des de punts de vista més o menys convergents. Bé, doncs, nosaltres vàrem concebre Ensenya-1 com una empresa comuna en la qual cada un mantenia les seves característiques individuals, i també com una mostra que trenqués d'alguna manera amb el concepte típic d'exposició. El 74, i com a rebuig als certàmens de plàstica que es feien, i es fan, a l'illa, va sorgir el grup Criada i que ara porta una línia molt supeditada al realisme social. Mentres tant, Damià Ferrà-Ponç, des de les pàgines de **LLUC**, a la seva secció d'art, s'erigia en cronista d'aquest moviment plàstic que anava realitzant-se aquí.

«Neon de Suro» és un fullet monogràfic de divulgació plàstica. Ara per ara és una revista visual de la qual han sortit set números, que han estat enviats, de forma completament gratuïta, a unes mil adreces de Balears, la Península i, fins i tot, de l'estranger, perquè l'enviem a la premsa, les Facultats, les associacions de veïns, artistes, galeries d'art, particulars... i així l'obra del qui ha realitzat el «Neon» arriba a molta més gent que si hagués estat exposada a qualsevol sala. A més, obliga el seu autor a pensar aquest fullet com una obra completa i coherent, de característiques ben diferents a les d'un quadre.

Els quatre primers «Neon», els férem els qui estàvem darrera, Sara Gibert, Tomeu Cabot, Steva i Andreu Terrades. Després vàrem anar oferint l'espai a altres artistes que ens semblaven interessants, i així, els altres tres que han sortit, els varen fer Miquel Barceló Artigues, Damià Ferrà-Ponç i Joan Palou. Al «Neon de Suro», hi cap tot, per exemple, ara Toni Catany en prepara un de fotografia, i, també, l'hem ofert a Marcelino Grande. Cada «Neon de Suro» és una sorpresa fins i tot per a nosaltres mateixos, perquè no sabem mai com serà el pròxim, ja que tot depèn de com el munta la persona que el realitza.

Econòmicament «Neon de Suro» s'automanté. El que feim és vendre els originals i, amb els diners que en treim, paguem la impressió i les altres despeses. La idea de «Neon de Suro» va sortir de Steva, així com el nom, que, a ell, li agradava molt per la contraposició que comporta, perquè el neon és lluminós i el suro és una cosa opaca.

Aquesta és la primera experiència d'aquest tipus que s'ha fet a Mallorca i, ara com ara, la cosa no ha sortit malament, malgrat que hem tingut més dfiussió a fora que aquí. Per exemple, «Neon de Suro» ha estat exposat a Amsterdam i Amberes, i ens sembla que ara s'exposarà també a Florència i Ginebra, perquè a l'estranger de tant en tant es fan exposicions d'art-press.

A molta gent d'aquí, això no li agrada, perquè voldria que cada «Neon de Suro» fos un pamflet. I res més afunyat dels nostres propòsits. Quan la gent es mou ha de sortir alguna cosa i, en el nostre cas, va sortir el «Neon». Les publicacions espanyoles que hi ha són molt dolentes, perquè formen part de tot l'embolic comercial que s'ha muntat entorn de l'art plàstic, i en el qual par-

ticipen tant els crítics, com les galeries, al mateix temps que fomenten l'elitisme de l'obra genial i única. Nosaltres, ben al contrari, volíem prescindir d'anuncis, de textos i de qualsevol cosa que condicionàs el públic. En aquest aspecte no volíem fer concessions. La gent que es trobés amb un «Neon» a les mans es veuria obligada a desxifrar, i enfrontar-se amb una cosa que trencava una mica amb el típic concepte d'art.

TALLER LLUNATIC PRODUCCIONS

El «Taller Llunàtic» va néixer fa cosa d'un any. En principi tan sols com a taller de serigrafia, i els qui començaren amb això varen ésser Tomeu Cabot i Joan Palou. A poc a poc s'hi anaren afegint altres companys, i així formàrem un grup de gent que coincideix amb algunes coses, encara que, això sí, cada un manté la seva pròpia individualitat i continua treballant en el seu camp.

Qui som els qui formen el «Taller»? Bé, de moment som els mateixos que feim «Neon de Suro» i, a més, Alfons Sard, Antoni Socies, Pere Aeroplà, Pere-Miquel Gelabert, Pep-Maur Serra, Josep Albertí, Damià Pons, Mercè Laguens, Biel Mesquida, Angel Terrón i Juan-Miquel Gelabert. Però, «Llunàtic» no té uns membres definits, perquè tot depèn de les accions, ja que hi ha gent que s'adhereix a alguna cosa determinada i a una altra no. Com veus, el «Taller Llunàtic» va néixer espontàniament, i tot funciona de forma molt simple; per exemple, Josep

Albertí hi va prendre part perquè algunes de les coses que fèiem tocaven el camp de la plàstica i el de la literatura, i, a ell, li interessaren.

Tots tenim entre vint i trenta anys, i les nostres relacions són ben dispars, alguns feia ja bastant de temps que ens coneixíem i amb uns altres hem connectat fa poc. El que volem és ésser independents sempre, no estar fermats a ningú, ni a res, ja que aquesta és l'única forma de treballar sense condicionaments i fer el que vertaderament volem fer.

Entorn de l'art plàstic hi ha tot un muntatge comercial a gran escala, que fomenta l'especulació i promou la idea d'artista genial i d'obra única. Nosaltres pensem que l'art és una feina i res més, i que el treball d'un plàstic de cap manera no és un valor de canvi, perquè, si ens hi fixem bé, no hi ha cap relació entre la seva obra i el preu que se li dóna; d'altra banda, comercialitzar-la és limitar-la. Però hi ha problemes que no tenen solució, i aleshores el que importa és la lluita per veure si se'n pot trobar alguna. Tots nosaltres fèiem un altre treball que ens permeti de guanyar «peles» i, devora d'això, el treball artístic és com una mena d'alliberació, perquè quan el feim no depenem de ningú.

De cap de les maneres no es pot catalogar l'art, perquè és una cosa ben indefinible que consisteix a rompre fronteres i anar avançant. Nosaltres no sabem ben bé el que volem, però el que sí tenim clar és el que no volem fer. No volem fer caletes i paisatges, i pretenem desmitificar l'obra única. Nosaltres no ens enquadrem, ens enquadren, ara, no podem negar que hi ha coses que ens han influït. Segurament tots tenim influències molt fortes del post-expressionisme, del Dadà, del Pop-art; i també ha estat important el fet de viatjar i de passar temporades a Barcelona.

Aquí, a Mallorca, se'ns va conèixer molt a poc a poc, perquè no utilitzem cap mitjà publicitari. De tota manera, molta gent mallorquina no està connectada amb la plàstica, i quan es troba davant d'alguna cosa que surt del caire clàssic, no sap que fer. Per una altra banda, el context plàstic mallorquí no ens interessa, malgrat que, a vegades, utilitzem tot el muntatge de la pintura oficialista, amb la qual, és evident que hi estem querellats. Ens sembla que som més «undergrounds» que contraculturals, en el sentit que feim un art el qual es podria qualificar de subterrani, i que evidentment lluitem contra la plàstica establerta. També intentem de prendre posicions davant d'alguns aspectes de la vida ciutadana, a la qual participem punyint i fent servir la imaginació.

Pareix que no tan sols saben fer renou aquests al.lots, que també saben el que es pesquen... potser pensarà algú. Jo surto del Taller Llunàtic carregada de «capses de detergent», de «Neons» i de «trossets de cel».

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27 CIUTAT

BETLEM AGUILO REGLA
Gener 1977.

C. O. P. E.
MALLORCA

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

Alguns refranys d'Albarca (Eivissa) i S'Arracó (Mallorca)

L'hivern de 1970 - 1971 estant a Albarca vaig descobrir els refraners eivissencs: l'aplec d'Antoni Costa Ramon publicat per Isidor Macabich a la seva **Historia de Ibiza** (1) i l'aplec de l'Arxiduc a **Las Pityusas**. (2)

Em va picar la mosca de la curiositat per a saber quin grau de vigència tenia aquest refraner. El primer que vaig fer, va esser la confecció d'un únic aplec, per després comprovar-ho amb llargues converses amb les majores del llogaret durant les inacabables vetlades hivernenques sense electricitat. (3)

El resultat va esser molt positiu. El refraner tenia una vigència quasi total. Els refranys que no es sabien de cor eren recordats com a dits per tal persona en tal circumstància i en tal poble. D'una forma o d'altra la totalitat dels refranys varen esser citats, sense l'aportació de cap de nou ni tan sols cap variant.

L'hivern de 1971 - 1972 vaig intentar comprovar la vigència del dit refraner a S'Arracó, incorporant-hi variants i els refranys nous no citats a Albarca. La feina està sense acabar i els resultats no es poden preveure. També hi ha començada una replega de refranys a Andratx.

Aquí presentem una selecció de refranys referents a
— **festeig i casament.**
— **la dona.**
— **les relacions sexuals.**
— **necessitats del cos.**
— **relacions familiars.** (4)
— **monges, frares i capellans.**

SIGLES: SM.—citat a Albarca, Eivissa.

SA.—citat a S'Arracó, Mallorca.

And.—citat a Andratx, Mallorca.

FESTEIG I CASAMENT

Badai no ment: son, gana o mal d' enamorament. SA

Badai no ment: son, gana, mal d' enamorament o fàstic de qui està present. SM

Baraia d' enamorats, reformament d' amistats. SM

Casa ta fia com pugues i ton fii com vu'gues. SM

Es casar no seria res, si as cap de s' any no fossin tres. SM

Es casat, casa vol. SM - SA

Home enamorat, mans foradades. SM

Homo... SA

Jove ben enverinat, veure'l prompte ben casat. SM

Jove que amb vei se casa, és mig anciana. SM

Ma mare, En Pere em toca!

Pere, toca'm

i jo et daré coca

quan pastem. SM - SA

Ni casament pobre, ni mort rica.

Pensen ets enamorats que tothom té ets uis tapats. SM

Per casar, sebre d'on vé i a on va. SM

Per mal casar val més a ca seua estar. SM

Quan s'al.lota és casada, li surten es bons partits. SM - SA - And.

Qui es casa per interés, sol quedar amb ets aixenguers. SM

Qui està enamorat no hi veu. SM - SA - And.

Qui lluny va a casar o s'enganya o vol enganyar. SM

Qui va de casar, que mir abans lo que fa. SM - SA

Qui va de casar, ha de córrer a tot trotar. SM

S'estopa arran des foc vol aigua i si no es crema; dos enamorats prop, han de menester veia. SM

Si de companya vas, que siga des teu braç. SM

Per s'amor i la mort ni hi ha res fort. SM

LA DONA

A Can Marçal sa gallina governa es gall. SM

A Can Mussol sa dona fa lo que vol. SM

A casa de dona rica, ella va a sa profesió i as mateix temps repica. SM

Aizina i dona, de cent una de bona. SA

Casa pes teu estar i dona que sàpiga filar. SM

(La dona) com més peluda, més volguda. SA

Dona finestrera, dona putifeinera. SM

Dona no fa nosa si duu alguna cosa. SM

Dona casta, Déu li basta. SM

Dona de calçons, home d'esperons. SM

Dona que corre de nit, o bé es gat o mal esperit. SM

Dona niga, donar-li corda fins que siga. SM

Dones tantes com a cavalls verds, i a Andratx ninguna. And.

En llàgrimes de dones i coixera de ca, no hi ha que fiar. SM

Home gonellons, sa dona duu es calçons. SM

Llengua de dona no té ossos, i en trenca de ben grossos. SA

Mostra'm sa dona i et diré qui ets. SM

No pot ser tot, sa bóta plena i sa dona borratxa. SM

Pasta més es forn que dona del món. SM

Per mala dona cap guarda es bona. SM

S'al.lota feinera és guapa i bona sort l'espera. SM

Salpa i dona, en tot temps es bona. SM

Sa que té infants massa, no morirà grassa. SM - SA - And.

Se baraien ses donetes i es treuen ses braguetes. SM

Si vol sa dona casada, onsevulga és respetada. SM

Tres coses treuen s'home de ca seva: gotera, fum i dona balandrera. SM

De dia va sa dona i de nit crema s'oli. SM

A Can Pocacosa més que ell mana sa dona. SM

De llevant o de ponent, de sa dona sigues parent. SM

(1) vol. IV, Ed. Daedalus, Palma de Mallorca, 1967, p. 429 - 448.

(2) **Las Baleares.** Tomo I Las Antiguas Pityusas, Imprenta de la Biblioteca Popular, Palma de Mallorca, 1886, p. 292 - 297.

(3) A pesar de les constants i sempre prometedores pro-

meses de les autoritats de torn, Albarca no té encara avui ni electricitat ni telèfon.

(4) No hi figuren els refranys referents a relacions educatives entre pares i fills. Ja estan publicats a **Refranys i educació a Eivissa.** «Vora Mar», Peguera, febrer 1976, p. 15.

LES RELACIONS SEXUALS

As juliol, ni dona ni caragol. SA
 Cabra que dorm amb boc, tard o prest en surt prenada. SA
 Dona, menjua i vestit no ho miris de nit. SM
 Jeu amb sa dona i altra no en troba. SM
 No hi ha olla per lletja que sia, que no tenga sa seu cobertora. SM
 Qui no té dona ni bagassa, ell tot sol s'apedaça. SM

NECESSITATS DEL COS

A mal de cagar, no hi valen serves. SM - SA - And.
 Qui té es cul llogat, no seu quan vol. SM
 Bona excusa té es malalt que s'orina i diu que sua. SM
 Caga més un bou que cent pardals. SM
 Deixa pixar es matxo, que pixant descansa. SM
 Pixa clar i merda pe's metge. SM - SA - And.
 Qui massa s'abaixa, es cul ensenya. SM
 Amb ses herbes molles tohom s'hi frega es darrera. SM
 Amb ses herbes molles tothom s'hi frega es cul. SA - And.

RELACIONS FAMILIARS

A tu t'ho dic ma fia, enten-ho tu ma nora. SM
 Dos galls dins un galliner no canten bé. SM - SA
 Dol de sa dona morta, dura fins a sa porta SM
 Escudella de muier, una va i s'altra ve; escudella de nora, mai arriba d'hora; escudella de fia, no fa via. SM
 Amor de gendre, bogada sense cendra.
 A ses bodes d'es fiol, qui no t'hi convida no t'hi vol SM
 Baraia de parents, dura llarg temps. SM

MONGES, FRARES I CAPELLANS

Es escrúpols de fra Gargai que per dir punyeta, deia caral. SM
 Monja i poll, mai està sadoll. SM
 Ni casa prop de convent, ni terra prop de torrent. SM
 Regalo de monja, cordera de xeixa. SM
 Sa casa que hi ha un capellà, hi ha pa. SM
 Ses ànsies de s'ase mataren mossènyer. SM
 Val més un bon soldat que un mal capellà. SM
 Es sous d'es capellans, cantant vénen i cantant se'n van. SM
 Hàbit no fa monja, ni missa canonge. SM - SA
 No es recorda es capellà de quan era sacristà. SM - SA
 Sense frare es pot dir missa. SM - SA

J. B.

No deformem la història

Ens queixam sovint, amb raó, que la història que s'ensenya als nostres al·lots és una història manipulada. En bona lògica, hem de pensar que nosaltres estam disposats a fer resplendir la veritat, donant compte dels fets amb perfecta objectivitat. Però resulta descoratjador descobrir entre la gent més nostra la mateixa tendència a la manipulació dels fets actuals (que també són història) de la manera que, personalment o com a grup, ens interessa. En podria citar més d'un exemple, però n'hi ha un que m'ha dolgut especialment i que no vull deixar passar per alt:

A l'article «L'any 1977: any del Congrés de Cultura Catalana», publicat a «Lluc» n.º 666 i signat per Xavier Garcia-Cassanyes (precisament un dels responsables oficials del Congrés a Mallorca), es diu literalment: «La Comissió per l'oficialitat del català a les Illes, és la primera manifestació de treball del Congrés. Això es produeix a finals d'abril; el manifest raona el perquè de l'oficialitat enfront de la cooficialitat» (i segueix una cita de tal «manifest»).

Ara bé, tots els qui hagin seguit la trista història de les incomprendions i malentesos entre la «campanya per la cooficialitat» i la «comissió per l'oficialitat», saben que això no és exacte: que la Campanya per la Cooficialitat es declarà adherida al Congrés, i que tots els qui des de «La Columna de Foc» hem defensat setmanalment la cooficialitat del català (cooficialitat a totes les terres de l'Estat espanyol, amb oficialitat territorial aquí, com és natural, i com hem declarat un munt de vegades) formam part del Congrés des del primer moment. Saben també que quan va sortir el «manifest» de la Comissió per l'Oficialitat com si fos una publicació del Congrés representativa de la postura d'aquest davant la qüestió, el Secretariat de Mallorca publicà (el 6 de juny) un comunicat en els diaris de Ciutat, declarant que

tal manifest no representava el punt de vista del Congrés, sinó exclusivament el de la Comissió. Així ho vaig fer constar jo també en una sessió de les jornades del Congrés celebrades a Calella l'estiu passat, quan algú amb tota bona fe presentà aquest document com a oficial de la secció mallorquina del CCC. ¿Per què, doncs, ara, un membre del Secretariat torna a deformar els fets i a desautoritzar en nom del Congrés l'exigència de la cooficialitat?

Consti que no vull ressuscitar ara la desagradable i estèril polèmica «oficialitat-cooficialitat». El Congrés, amb molt bon sentit en vista de la situació creada, ha decidit excloure els dos termes dels seus textos i donar a la campanya actual el nom de «campanya per l'ús oficial del català». I estic perfectament d'acord que aquest ús oficial l'hem d'exigir a casa nostra en forma integral. Però la decisió del Congrés ha de servir per a unir en un esforç comú els partidaris de les dues tendències, i de cap manera per a esborrar de les activitats del CCC un dels dos grups. Per altra banda, quan, d'aquí uns anys o unes dècades, els historiadors acusin el Congrés de miopia (estic segura que ho faran) pel fet de no haver comprès que, si no es plantejava obertament una reivindicació política d'independència total, no bastava reclamar l'ús oficial del català als Països Catalans, sinó que s'havia d'exigir la seva cooficialitat a tot l'Estat en igualtat de drets amb el castellà (perquè no fer-ho és admetre una claríssima i injusta superioritat jurídica del castellà a nivell estatal), és just que trobin documentació verídica que provi que dins el Congrés hi hagué gent que sabé veure la necessitat de tal exigència i que la proclamà quan era hora, encara que per desgràcia no arribàs a assolir dins el nostre poble el ressò desitjable.

AINA MOLL

SALA PELAIRES

GALERIA D'ART

Litografies originals
de l'homenatge dels
artistes catalans al
Centre Excursionista
de Catalunya

març 77

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

OBRA CULTURAL BALEAR

la lluita del nostre poble
per la seva cultura

Feis-vos-ne soci